

Winnaar Praktiq

Nationale Mediatheek
Trofee voor vmbo in Goes

Interview

Martin Bootsma

over zijn boek voor inspire-
rend literatuuronderwijs

OP DE COVER

Merlijn Marell

combineert lino- en
monotype

4

**Trotse winnaars
vol ambitie**

Nationale Mediatheek
Trofee

7

6-12 jaar

Rijk aan verhaal en taal
Beslissende boeken

8

**Pleidooi voor de
verbeelding**

Interview Jacques Vriens

12

0-6 jaar

Blikveld

14

6-12 jaar

Er is vooral lef nodig
Literatuur in het po

16

6-12 jaar

Blikveld

20

12-15 jaar

Blikveld

22

15+ jaar

**Stapelbedbroers
voor altijd**

Theatervoorstelling
Aad en Koos Meinderts

24

15+ jaar

Blikveld

26

Prikkels

Literaire prijzen

30

**'De hyperfocus is
óók groot'**

Interview

Jan Joost van Gangelen

32

Atelierbezoek

Merlijne Marell

34

Het vak

Leesbevorderaars
over de praktijk

35

Pop

Tiemen Hiemstra

36

Agenda & mededeling
Stichting Lezen

OP SCHOULDERS VAN REUZEN

Vlak voordat dit nummer naar de drukker ging, ontvingen we het droevige nieuws dat twee grootheden waren overleden: Jan Terlouw en Aidan Chambers. Beiden waren visionairs en van onschatbare waarde voor het werk en de missie van Stichting Lezen.

Jan Terlouw, de eerste voorzitter van het bestuur van Stichting Lezen, was niet alleen een groot schrijver en denker, maar vooral een onvermoeibaar pleitbezorger van de verbindende kracht van verhalen. Met zijn scherpe blik op de samenleving en jeugd wist

hij generaties te inspireren – niet alleen met zijn boeken, maar ook met zijn tomeloze inzet voor het belang van lezen. Zijn overtuiging dat literatuur jonge mensen vormt en verbindt, is nog altijd het fundament onder ons werk.

En dan Aidan Chambers. Hij was een pionier in de jeugdliteratuur, eveneens een groot denker en een van de grondleggers van het hedendaagse leesbevorderingsbeleid. Zijn jeugdboeken zijn klassiekers die grenzen verlegden en taboes doorbraken. Chambers toonde aan dat literatuur voor jongeren complex, diepgaand en literair mag zijn. Met zijn 'Vertel eens'-didactiek legde hij de basis voor de leesbevorderingsaanpak. Zijn invloed is voelbaar in hoe we vandaag denken en praten over lezen, onderwijs en literaire ontwikkeling. Niet voor niets hebben we een vergaderruimte bij Stichting Lezen de 'Aidan Chambers' genoemd.

Zonder Jan Terlouw en Aidan Chambers zouden wij niet staan waar we nu staan. Hun verhalen en inzichten blijven richting geven aan onze missie. Met dankbaarheid en bewondering bouwen we verder aan een lezende samenleving, op de schouders van deze twee reuzen.

Hartelijke groet,
Tamar van Gelder

Wie leest
heeft
een goed
verhaal

WELKOM

Door Tamar
van Gelder

“
**ZONDER
JAN TERLOUW
EN AIDAN
CHAMBERS
Zouden we
niet staan
waar we
nu staan**”

Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam.
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofredacteur
Tamar van Gelder

Eindredactie
Annemarie Terhell
Eva Gerrits

Redactie
Maarten Dassing
Martijn Nicolaas
Mirjam Noorduijn
Annemarie Terhell
Barbara Wormgoor

**Medewerkers
aan dit nummer**
Anne Stalinski

Ontwerp & art direction
Erik olde Hanhof
Judith Schoffelen

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Merlijn Marell

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085 (tijdens
kantooruren) of info@spabonneeservice.nl

© juni 2025
Stichting Lezen

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698.

De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Projecten met dit
icoon zijn mogelijk
gemaakt door
Stichting Lezen.

@stichtinglezen

lezen.nl

lezen
STICHTING LEZEN

Stichting Lezen
is de drijvende
kracht achter de
leesbevordering
in Nederland. Zij
genereert kennis
over lezen en
verbindt partijen
die er samen
voor zorgen
dat kinderen en
jongeren goede
en gretige lezers
worden en blijven.

Trotse winnaars vol ambitie

Anoek de Gardeijn (l) en
Elcke Bouwense (r)

De Nationale Mediatheek Trofee 2025 is gewonnen door Praktiq, een vmbo-school in Goes. Deze mediatheek bestaat pas een jaar, maar met een doordachte collectie, een betrokken team én een succesvolle samenwerking met de Bibliotheek in Goes werd het al snel een onmisbare plek in de school, vertellen drijvende kracht **Anoek de Gardeijn** en schoolleider **Elcke Bouwense**. 'We hebben dit als school samen bereikt.'

Je kunt het alle leerlingen: een fijne plek waar je in aanraking komt met boeken en begeleid wordt in het uitkiezen ervan. Waar je in alle rust kunt lezen en boeken ontdekken. Anoek de Gardeijn, docent Nederlands, droomde al langer van een schoolbibliotheek. 'Ik werkte voorheen op een school waar de vmbo-locatie geen mediatheek had en de havo-vwo-locatie wél. Er was nooit budget om iets aan te schaffen, heel frustrerend. Dus toen ik hoorde dat Praktiq plannen had voor een Bibliotheek op school, besloot ik daar te solliciteren.' Schoolleider Elcke Bouwense trof in haar een gemotiveerde kandidaat. Nog geen twee jaar later wonnen ze met hun gloednieuwe ruimte de Nationale Mediatheek Trofee (NMT).

Bookflixwand

In de wandelgangen op school staat de mediatheek bekend als 'lokaal 14'. Bij binnenkomst wordt direct je aandacht getrokken door de Bookflixwand, een zwart, vierkant vlak dat er, door frontaal geplaatste boeken, uitziet als de startpagina van Netflix. Aan het begin van dit schooljaar werd de ruimte in gebruik genomen. Of de inrichting op tijd afkwam, was nog even spannend. 'We hebben er met z'n allen hard aan getrokken,' vertelt De Gardeijn. 'We moesten een flinke eindsprint maken. De docent drama heeft geholpen met

het zwart schilderen van de muur, een collega van techniek heeft de plankjes opgehangen. Met twintig mensen hebben we op een middag twee karren met boeken gestickerd.'

Corona

Zonder pandemie zou de mediatheek er misschien wel niet zijn geweest, vertelt Bouwense. 'Na corona kwam alles in een stroomversnelling. Bij de leerlingen die hier twee jaar geleden de brugklas instroomden, zagen we een leesvaardigheid waar we heel erg van schrokken. Het leesniveau was ver onder het referentieniveau waarmee leerlingen horen te starten. Als school hadden we te weinig kennis in huis om leerlingen met dit taalniveau te kunnen begeleiden. We zijn toen in overleg gegaan met de kwaliteitszorgmedewerkers van onze scholengroep, maar ook met die van het primair onderwijs, om daar een antwoord op te vinden.'

Financieel plan

De directie ging om tafel met de sectie Nederlands om een plan te maken. Een mediatheek stond bovenaan het verlanglijstje. Financieel lag er een kans, vertelt Bouwense. 'We konden de NPO-gelden inzetten [de extra gelden vanuit het ministerie waarmee scholen de coronavertragingen konden aanpakken, red.]. Daarnaast werd een subsidie toegekend vanuit het Masterplan basisvaardigheden om een Bibliotheek op

school in te richten. Daardoor konden we gebruikmaken van de expertise van leesconsulenten van de Bibliotheek. Al die zaken bij elkaar, plus een investering vanuit de eigen begroting, maakten dat we echt stappen konden maken. Dat was niet gelukt zonder een team van enthousiaste collega's. Als schoolleiding kunnen we het leesbeleid faciliteren en stimuleren, maar je hebt mensen nodig die ervoor gaan en die het willen dragen met elkaar. Dat moet je echt samen doen.'

Zeven profielen

De Gardeijn vertelt hoe ze met een team bestaande uit twee leesconsulenten en docenten Nederlands naar NBD Biblion in Zoetermeer ging om boeken aan te schaffen. 'Er was een ruim budget én er was hulp en kennis vanuit de Bibliotheek. Zo hebben we een mooie collectie kunnen aanleggen. We hebben echt gekeken: wat past bij onze leerlingen? Spannende, realistische verhalen, bijvoorbeeld, want die lezen de leerlingen hier graag. Denk aan schrijvers als Alan Gratz en Buddy Tegenbosch. Maar ook hebben we gezocht naar non-fictie, die aansluit bij de zeven profielen die wij op school aanbieden. Bij profiel "Groen" vonden we boeken over dieren en natuur, bij "Zorg en Welzijn" waargebeurde verhalen zoals *Dagboek van een spoedarts*. Bij "Mobiliteit en Transport" kochten we boeken over automerken, die heel populair zijn. *Het verhaal van Lamborghini* en *Het verhaal van Ferrari* zijn altijd uitgeleend.'

Wekelijks leesuur

Met een mooie collectie boeken alleen ben je er natuurlijk nog niet. Er moet ook aandacht zijn voor een leesroutine en tijd vrijgemaakt worden om te lezen. 'Sinds dit schooljaar staat voor elke klas wekelijks een leesuur op het rooster,' vertelt De Gardeijn. 'In dat uur mag je zelf bepalen wat je leest. Dat doen we in het leeslokaal naast de mediatheek, waar veel fijne zitplaatsen zijn. Soms onder begeleiding van de mentor, soms met een andere docent. Je ziet nu dat er een culturomslag plaatsvindt, dat men eraan gewend raakt. Dat leerlingen leuk aanslaan op bepaalde boeken. Niet elke docent vult het leesuur op dezelfde manier in. Soms leest een docent een stuk voor uit een boek, of laat hij of zij een video zien van *Boek voor Nederlands*. We hebben ook spelen rondom lezen die ze met de leerlingen kunnen doen.'

Uitreiking

Met de NMT wil Stichting Lezen scholen, beleidsmakers en bibliotheken stimuleren om samen te werken aan een rijkere leesomgeving op school. Een vakjury selecteerde uit ruim veertig inzendingen de drie beste mediatheken: die van het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam, het Etty Hillesum Lyceum (locatie Het Vlier) in Deventer en van Praktiq in Goes.

Bij elke mediatheek werd een video opgenomen. Vervolgens kon het publiek stemmen op hun favoriete mediatheek. Praktiq kwam daarbij als winnaar uit de bus. De school ontving de NMT op 23 mei jl uit handen van Tamar van Gelder, directeur van Stichting Lezen. De video's van de genomineerde mediatheken zijn te bekijken via springlezend.nl.

NATIONALE MEDIATHEEK TROFEE

Praktiq
Goes

“ Je gunt leerlingen veel meer dan alleen een diploma

Training door de Bibliotheek

Het hele team is meegenomen in het plan om een lezende school te worden. 'Op studiedagen hebben we bewust ruimte gepakt voor dit onderwerp,' vertelt Bouwense. 'Alle docenten hebben daarnaast de training "Lezen en meer" van de Bibliotheek gevolgd,' vult De Gardeijn aan. 'Intussen hebben we nu

een heel team dat het belang van lezen ziet. Ook bij de collega's van de praktijkvakken is het bewustzijn gegroeid dat leesvaardigheid belangrijk is. Sommigen vinden het nog lastig om het te integreren in hun vaklessen, merk je, de houding is nu: help ons. Het is fijn dat we een sterke sectie Nederlands hebben die ook echt kan bijspringen.'

Doe-school

Mike Weijmans, docent wiskunde en PIE (Producers, Installeren en Energie), is heel enthousiast over de nieuwe aanpak. 'Met mijn mentorklas zit ik nu op veertien minuten achter elkaar stillezen, dat gaat goed. We hebben dat echt moeten opbouwen. Leerlingen zijn minder leesvaardig dan vroeger, zie ik. Bovendien zijn wij een praktische school: hier leren we door te doen. Toch is het heel belangrijk dat leerlingen ook taalvaardig zijn. Veel lezen helpt bij hun woordenschatontwikkeling: zelfs bij wiskunde moet je kunnen lezen om een verhaalsom te begrijpen. Maar minstens zo belangrijk vind ik dat ze met lezen hun blik op de wereld verruimen. Dat ze ontdekken dat er meer is dan deze school en hun eigen omgeving. Al is het maar dat ze een keer andere voornamen horen.'

Nieuwe uitdaging

Intussen staat de school voor een nieuwe uitdaging. Praktiq is voortgekomen uit een fusie van twee vmbo-scholen. Volgend schooljaar gaat de onderbouw les krijgen op een andere locatie, en daar is nog geen mediatheek. 'Daar gaan we ruimte voor maken,' zegt Bouwense stellig. 'We willen op de andere locatie net zo'n mooie mediatheek gaan neerzetten als hier.' Wat hoopt ze dat de nieuwe aanpak de leerlingen gaat opleveren? 'Plezier in lezen, dat voorop. Maar ook: zelfredzaamheid, dat ze zich kunnen positioneren in de maatschappij. Onze mediatheek is ontstaan vanuit een noodzaak om leerlingen op het leesniveau te krijgen waar ze horen, zodat ze hun examens halen. Maar je gunt ze veel meer dan alleen een diploma.'

Het prijzengeld van duizend euro wil De Gardeijn besteden aan het uitbreiden van de collectie graphic novels. 'Sommige leerlingen zeggen eerlijk: "Mevrouw, ik heb nog nooit een boek helemaal uitgelezen." Als je ze dan een mooie graphic novel kunt aanbieden die ze wel uitlezen, kun je ze toch die leeservaring bezorgen.' ●

Foto: Lana Beeke

Ons ideaal: elke school een mediatheek

De vernieuwde Nationale Mediatheek Trofee is onderdeel van een breder plan om de mediatheek terug te krijgen op school, vertelt Daan Beeke, specialist voortgezet onderwijs bij Stichting Lezen.

'De Nationale Mediatheek Trofee begon in 2011 onder de naam Prijs voor de Beste Leesomgeving. We organiseerden die samen met Passionate Bulkboek. Het doel was het bevorderen van een prettige leesomgeving voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. Leerlingen, docenten en mediathecarissen konden hun school nomineren. Daar kwamen mooie prijswinnaars uit voort die een voorbeeldfunctie hadden, maar sinds 2019 lag de prijs stil. We hebben die nu nieuw leven in geblazen, met succes. In de eerste editie van de vernieuwde opzet werden 4500 stemmen uitgebracht. De winnaar werd bekendgemaakt door Frits Spits in *De Taalstaat*, dat genereert landelijke aandacht.'

Prominente plek

Intussen is de terugkeer van de mediatheek urgenter geworden dan ooit. Uit onderzoek* blijkt dat steeds

meer bibliotheken hun deuren sluiten en dat er steeds minder mediathecarissen zijn. Nog maar 27 procent van de scholen beschikt over een mediatheek met een mediathecaris, en dat zijn voornamelijk havo- en vwo-scholen. Op vmbo- en mbo-scholen is deze voorziening schaars. In het licht van de dalende leesvaardigheid is dat een zorgelijke ontwikkeling. 'In het activiteitenplan van Stichting Lezen 2025-2028 heeft de mediatheek daarom een prominente plek gekregen,' vertelt Beeke. Het doel is om binnen deze beleidsperiode de trend te draaien. Ons ideaal is: elke school een mediatheek met een professionele mediathecaris. Die ambitie sluit ook aan bij de vernieuwde kerndoelen van het schoolvak Nederlands, die nu definitief zijn vastgesteld. Al bij het eerste kerndoel staat dat de school moet zorgen voor een veelzijdig en actueel aanbod van jeugdliteratuur. Daar staan wij volledig achter.'

Bibliotheek op school

De terugkeer van de NMT is onderdeel van een breder plan van aanpak. Binnen Stichting Lezen is

een team samengesteld dat zich daarmee gaat bezighouden. Beeke: 'Op ons to-do-lijstje staan netwerkactiviteiten, zoals het bezoeken van congressen, het praten met beslis-sers, lobbyen bij het ministerie, voorlichtingsactiviteiten, en het doen van meer onderzoek. Ook willen we stimuleren dat er weer een opleiding tot mediathecaris komt, daarover zijn we met verschillende partijen in gesprek. De mediathecarissen zitten als beroepsgroep echt in de knel. Een van de krachtigste middelen die we hebben om boeken in de klas te krijgen, vormt de Bibliotheek op school. Niet alleen komt er daarmee geld vrij voor boeken, maar ook worden er leesconsulenten vanuit de Bibliotheek actief op school. Daar kunnen zij meepraten over het schoolbeleid, over de besteding van geld. Iedereen moet gaan inzien dat een middelbare school niet zonder mediatheek kan. Dat moet echt bij de mensen tussen de oren gaan zitten.'

* Zie de onderzoekspublicatie *Mediatheken in het voortgezet onderwijs. Stand van zaken 2023* van Marleen Kieft en Vera van Rossum, die te lezen is als complete rapportage en als publiek-versie via lezen.nl.

RIJK AAN VERHAAL EN TAAL

De kleine kapitein

Paul Biegel & Carl Hollander (ill.)
Gottmer, € 25,99

8+

De kleine kapitein woont in een gestrande boot boven op een duin, tot een omgekeerde golf de Nooitkle weer naar zee brengt. In deze omnibus bevaart hij drie avonturen lang 'wijdbeens en met de ogen op de kim' als een kleine Odysseus de zeven wereldzeeën, samen met Dikke Druif, Marinka en Bange Toontje. Zullen ze 'het eiland van Groot en Groei' vinden?

Andersen, sprookjes en verhalen

Hans Christian Andersen
& Jan Jutte (ill.)
vertaling Annelies van Hees
Lemniscaat, € 29,99

5+

Hans Christian Andersen richtte zich als eerste tot een dubbelpubliek met zelfverzonnen sprookjes als *Het lelijke eendje* en *De sneeuwkoninkin* en zette Denemarken en de rest van de wereld op zijn kop. Annet Schaaps favorieten zijn *De kleine zeemeermin* en *De wilde zwanen*, vanwege 'hun mooie droefheid en omdat ze je meer dan een verhaaltje vertellen'.

Van een oud verhaal een nieuw verhaal maken, dat kan Annet Schaap erg goed, zo bewees ze met *Lampje* (2017) – haar met alle denkbare prijzen overladen kinderboekendebuut, dat een variatie op *De kleine zeemeermin* is. Voor haar nieuwe boek *Krekel*, dat zich afspeelt in dezelfde magische wereld als *Lampje*, liet ze zich weer door Andersen inspireren én vele anderen uit de kinderboekencanon. Het resultaat is een meeslepend sprookjesavontuur waarin je van alles herkent, maar dat wel op zichzelf staat.

Vanaf de sfeervolle openingsscène, waarin we het meisje Eliza (11) vermoed als jongen een morsig tattoo-winkeltje in een havenplaatsje zien binnengaan om de vijf namen van haar verdwenen oudere broers op haar been te laten zetten, heeft Schaap je te pakken. In sprankelende zinnen die over de pagina's rollen, vertelt ze over de vlucht van Eliza en haar jongste broertje Krekel uit hun ouderlijk huis, omdat het ze daar aan liefde ontbreekt: hun moeder is bij Krekels geboorte overleden. Hun welgestelde vader negeert zijn kinderen sinds hij zich op een kermis heeft laten betoveren door 'veel donker haar, een rode jurk, een wit gezicht'. Eliza vermoedt – want 'stiefmoeders zijn altijd heksen' – dat zij haar broers heeft laten verdwijnen. Na zo'n driehonderd pagina's voortrazend avontuur waarin een stoet aan kleurrijke personages voorbij komt, monstert ze aan op de gammele vissersschuit De Zeemeid die haar en Krekel naar de Witte Kliffen zeilt. Op die mysterieuze plek achter de horizon hopen ze hun broers terug te vinden.

Krekel leest als een traditionele queeste: een mythische zoektocht vol beproevingen, met Eliza als held, voortgedreven door het verlangen naar een plek waar je vrij en jezelf kunt zijn. Daarbij leunt Schaap op allerlei klassieke verhalen. Zo volgt de plot Andersens *De Wilde Zwanen*. Maar ook het sprekende Jezusbeeld uit Guus Kuijers *Het boek van alle dingen* en Wim Hofmans hondjes Uk en Bur zijn in *Krekel* verstoppt. Meest helder klinkt de echo van *De kleine kapitein* van Paul Biegel: de beukende zee, de reuzegolf die De Zeemeid moet doorstaan en de meegolvende zinnen. *Krekel* is rijk aan verhaal en taal.

LEZEN & VERDER LEZEN

Beslissende
boeken

Krekel

Annet Schaap
Querido, € 19,99

10+

Tekst Mirjam Noorduijn

Het boek van alle dingen

Guus Kuijer
Querido, € 12,99

10+

Thomas (9) wil gewoon 'gelukkig zijn'. Maar in een strenggelovig gezin dat door de vader met harde hand wordt geleid, is dat moeilijk. Toch lukt het hem. Dankzij zijn innerlijke gesprekjes met 'de Here Jezus', speelse verbeeldingskracht én de vrijzinnige buurvrouw die vanuit het motto 'geluk begint met niet meer bang zijn', vrolijke rebellie predikt.

Wim

Wim Hofman
Querido
€ 14,99 (antiquarisch)

10+

'Op het strand. Tegen de avond. De zee grijs. Stil. En troebel. Laag water. Het kan niet lager. Af en toe komt er heel moe en lui een golfje omhoog.' Zo begint *Wim* (1976) van schrijver-illustrator Wim Hofman. Zijn verhaal over een eenzaam kind en het verlangen naar de horizon heeft van Annet Schaap de schrijver en illustrator gemaakt die ze nu is.

“

Dat prikkelt hun verbeelding niet zoals een boek

In de 25ste Annie M.G. Schmidt-lezing hield **Jacques Vriens** een pleidooi voor de verbeelding. Als je de verbeelding van kinderen aanspreekt, redeneert hij, wakker je ook hun interesse in verhalen aan.

“Op de basisschool staan kinderen nog helemaal open voor verhalen

Natuurlijk leek het hem een eer om ooit de Annie M.G. Schmidt-lezing te houden. Sinds de eerste in 2000 is de jaarlijkse bijeenkomst in het Kinderboekenmuseum een ‘prestigieus evenement’ geworden, vertelt Jacques Vriens. Maar dat hij ook nog werd gevraagd voor de jubileumeditie: ‘Heel bijzonder. In de uitnodiging werd ik zelfs “kinderboeken-icoon” genoemd. Daar werd ik thuis wel mee gepest. Of het icoon even de vaatwasser wil uitruimen. Haha.’

De oud-meester die vijftientig jaar voor de klas stond, nam eind mei de gelegenheid te baat om vanuit zijn persoonlijke geschiedenis te vertellen hoe hij zelf een lezer werd – en waarom het zo belangrijk is dat ook de kinderen die nu op de basisschool zitten, lezers worden.

Je kreeg het lezen niet van huis uit mee, vertelde je.

‘Wij hadden absoluut geen leescultuur. Mijn ouders hadden geen tijd om voor te lezen. Maar een paar mensen hebben mij toch op het juiste spoor gezet. Als Broeder Angelino op de lagere school voorlas uit *Arendsoog* maakte hij daar geweldig theater van. Hij kende ook het fenomeen “cliffhanger” al. Toen me dat begon te irriteren, ging ik naar de bieb om zelf meteen verder te kunnen lezen.’

En daar ontmoette je de volgende gids in boekenland.

‘Juffrouw Van Boxel, ik weet haar naam nog. Toen ik *Arendsoog* uit had, gaf ze me *De kinderkaravaan* van An Rutgers van der Loeff. Ook met cowboys en indianen, maar óók: echte mensen, die tijdens hun avonturen ruzie hadden en vriendschappen aangingen. Een openbaring.’

Zulke mensen zijn nog steeds nodig.

‘Misschien meer dan ooit. Als kinderen op hun telefoon door filmpjes scrollen, is alles voor ze ingevuld. Dat prikkelt

hun verbeelding niet zoals een boek. Ook de graphic novels en boeken van YouTubers vullen te veel in. Het is prima dat die boeken bestaan, maar als het daarbij blijft, zullen kinderen nooit genoeg leeservaring opdoen. Er moeten daarom mensen zijn die hun het boek aanreiken dat ze, op het moment dat ze daaraan toe zijn, een stap verder brengt. Juist op de basisschool.’

Waarom juist daar?

‘Op de middelbare school ebt de interesse in lezen vaak weg. Op de basisschool staan kinderen nog helemaal open voor verhalen. Als je ze maar geen begrijpend lezen aanbiedt, teksten die je alleen leest om er vragen over te beantwoorden, maar echte literaire vorming geeft – en dat gekaderd in een bredere kunstzinnige vorming. Ook door activiteiten als tentoonstellingen maken, toneelspelen, musiceren en noem maar op, leren kinderen zich te uiten en wordt er een beroep op hun verbeelding gedaan.’

Kunnen leerkrachten kinderen nog altijd dat boek aanreiken?

‘Natuurlijk. Ik ben niet somber. Ik zie een trend dat steeds meer leerkrachten kinderen een halfuur laten lezen, soms wel drie, vier keer per week. Steeds meer scholen hebben ook een eigen schoolbibliotheek zodat kinderen genoeg keuze hebben. In Venlo, hoorde ik, doen wel veertig scholen mee aan de Bibliotheek op school. Fantastisch.’

Als Kinderboekenambassadeur maakte je het tien jaar geleden tot speerpunt dat studenten op de pabo genoeg lezen. Is dat ook ten goede gekeerd?

‘Dat wisselt. Op de pabo in Sittard werken twee heel gedreven docenten Nederlands die veel aandacht aan boeken besteden. Maar die pabo is onderdeel van Fontys Hogescholen, die alle mediatheken hebben weg-

bezuinigd. Want: alles staat op internet. Die docenten, die begrijpelijk des duivels zijn, moeten nu met eigen middelen een nieuwe mediatheek opbouwen.’

Je ijverde toen ook voor een verplichte leeslijst.

‘En er zijn inderdaad jammer genoeg nog steeds geen eindtermen voor de pabo. Daardoor kunnen nog steeds studenten die zeggen niet zoveel met lezen te hebben, toch hun opleiding afronden zonder gedegen kennis van kinder- en jeugdliteratuur op te doen en zonder beseft dat ze daar ontzettend veel aandacht aan moeten besteden. Zoals ik dat zelf met rekenen had.’

Hoe bedoel je?

‘Ik had weinig op met rekenen. Ik was er op school zelf ook niet goed in. Maar als meester dacht ik: rekenen is belangrijk, dus heb ik geprobeerd het voor mijn leerlingen wel leuk te maken. Door verhalen rond sommen te verzinnen of dingen met een grap uit te leggen. Zo kun je ook denken: lezen is zó belangrijk, ik ga hoe dan ook proberen die juf of meester te worden die de kinderen in de klas aan het lezen krijgt.’ ●

Vriens' lezing is te horen bij de Grote Vriendelijke Podcast of te lezen op de site van IBBY-Nederland: ibby-nederland.nl.

Jacques Vriens (1946) viert volgend jaar vijftig jaar schrijverschap. De onderwijzer debuteerde in 1976 met *Die rotschool met die fijne klas*. Tot zijn bekendste werken behoren *Achtste-groepers huilen niet* (1999), *Oorlogsgeheimen* (2010) en de *Meester Jaap*-boeken. Vriens won twee Zilveren Griffels, de Thea Beckmanprijs en vijf keer de Prijs van de Nederlandse Kinderjury. Ook *Kermiskind* (2024) is hiervoor genomineerd. ‘Ik ben er zeer verguld mee dat ik na een halve eeuw nog steeds meetel, terwijl de concurrentie veel groter is geworden. Toen ik lid werd van de Werkgroep Kinderboekenschrijvers waren we met veertig. Nu telt die 260 leden.’

FANTASTISCHE PRENTENBOEKEN

Dat kan niet, blote Billie!

De vroege kindertijd is magisch. Fantasie en werkelijkheid lopen nog dwars door elkaar. Kinderen doen constant nieuwe ervaringen op, schieten van de ene in de andere emotie en beleven alles intens. Daar maken slimme prentenboekmakers gebruik van.

Tekst Annemarie Terhell

Peuters en kleuters hebben een temperament vol springveren. Het ene moment staan de watersluizen vol open, even later zijn ze uitgelaten en blij. Ze hopsen van de ene in de andere emotie en zijn volop aan het ontdekken. Prentenboeken zijn een handig hulpmiddel bij het benoemen van al die emoties en het praten erover. Hoe mooier en verrassender het verhaal, hoe liever, want intussen zijn kinderen knetterhard bezig met hun taalontwikkeling. Als je als voorlezer ook blij wordt van zo'n boek, omdat het met liefde en vakmanschap is gemaakt, dan is dat dubbel zo fijn. En helemaal als het boek tot de verbeelding spreekt, de fantasie aanwakkert of op de lachspieren werkt.

Pietepeuterig klein

De ieniemini eenhoorn van Shawn Harris heeft het allemaal. Ieniemini is het buitenbeentje van de familie, roze en pietepeuterig klein. Het paleis is te groot, de traptreden te hoog en het speelgoed ook. Als zijn broer en zus een bommetje maken en van de ophaalbrug springen, mag Ieniemini niet meespelen. De kleine eenhoorn is het zat en sprint er als een snikkend roze vlekje vandoor. Verdwaald tussen de graspieten komt hij een piepkleine kabouter tegen. Die is woest, want Ieniemini heeft met zijn hoef zijn kabouterauto

vermorzeld. En die auto kost 250.000 euro, beweert hij grimmig. Ieniemini voelt zich schuldig, maar ook trots. Want hé! Eindelijk is er iemand die hem reusachtig vindt! Shawn Harris heeft precies begrepen hoe hij kleuters kan betoveren. Met mooie krijttekeningen en een heerlijk ontregelend verhaal. Alles in dit boek is buiten proportie, en tegelijk blijkt alles relatief: iederéén is een reus, leert Ieniemini. En zo wordt dat grote struikelblok, dat je als kleintje nog niet volwaardig meedoet en nog weinig zelf mag bepalen, ineens een ietsjepietsje minder erg.

Ondeugende schrokop

Groot en klein is ook het thema in *Wie heeft Steef opgegeten?*. Tenminste, zo lijkt het. 'Welkom allemaal in dit ONTZETTEND INTERESSANTE boek waarin we alles gaan leren over KLEIN en GROOT,' zo begint het. Oscar de vogel is namelijk GROOT. Maar Steef, de kleine worm, die is... O nee, hij verdwijnt in Oscars bek. Het verhaal loopt spaak. Als voorlezer mag je dan uitroepen: 'Schaam je, Oscar! Spuug hem uit, nu meteen!' Oscar gehoorzaamt, maar zodra je de bladzijde omslaat, gaat het weer mis. De Britse Suzannah Lloyd en Kate Hindley weten je steeds te verrassen en geven het slot een Roald

“
Hoe mooier
en verrassender
het verhaal,
hoe liever

Uit: *Blote
Billie*,
illustratie
Myriam
Berenschot

Dahl-achtige twist. Een heerlijk boek met heldere, humoristische tekeningen, waar je oprecht om kunt schaterlachen.

Het laatste boos

Driftbuien horen bij de peutertijd als hooikoorts bij de lente. Gideon Samson en Milja Praagman maakten met *Lamelos* een treffend boek over zo'n onredelijke woedeaanval. 'Op een dag was ik boos, zo vreselijk boos dat mijn vader besloot mij vast te pakken en nooit meer los te laten,' begint het verhaal. De vader neemt dat nogal letterlijk: hij vouwt zijn benen om zijn boze zoon en sluit hem liefdevol in zijn armen. 'Lamelos!' schreeuwt de jongen. Maar vader piekert er niet over. Na een tijdje merkt de zoon hoe zijn 'razende boos een ietsjepietsje minder razend' wordt. Het kruipt langs zijn borst en buik en zakt door zijn benen naar beneden. Daar wiebelt hij het laatste boos van zijn tenen af. Maar loslaten? Nee hoor. Dus hupsen vader en zoon samen door het boek en buitelen als twee acrobaten over de pagina's. Praagman heeft dat fraai verbeeld en geeft het boze ventje met wat kleine accenten veel mimiek.

Gedaanteverwisseling

Kinderen zijn goedgelovig, maar ook dieren kun je alles wijsmaken, lees je in *Ludas en Bontje* van Jan Paul Schutten.

Dat begint met een botsing. Ludas, het snelste dier van het bos, struikelt over konijn Bontje en bezeert daarbij zijn hoofd. 'Wat voor dier ben ik?' vraagt hij als hij bijkomt. Een hert, beweert het gebutste konijn. Vooruit, klim dan maar op mijn rug, zegt Ludas. Zo stuiven ze weg, het avontuur tegemoet. Dat Ludas eigenlijk een vos is, heeft de lezer allang gezien. Sanne te Loo maakte fraaie tekeningen van het duo waarin alle seizoenen voorbijkomen. Ludas die op wortels knabbelt, Bontje die zich in zijn staart verstopt – je zou ze zo met je vingers willen aanraken.

In *Mijn hond en ik* speelt Luca Tortolini eenzelfde soort spelletje. Een meisje droomt ervan om een hond te hebben en vindt tussen de struiken een bruine beer. Eindelijk, een hond, denkt ze blij. Haar ouders houden niet van honden, dus bouwt ze een geheim hutje in de tuin. De beer houdt van verkleeden en picknicken en speelt onvermoeibaar mee, zo is te zien op de schitterende tekeningen van de Italiaans-Australische Felicita Sala. Haar warme illustraties in uitbundige kleuren, met treffende potloodstreepjes, maken dit prentenboek onweerstaanbaar.

Ontroostbaar

Beeldschoon is ook *Als ik uit het raam kijk* met tekst van Yorick Goldewijk, waarvoor Yvonne Lacet een maquette bouwde van gekleurd papier en daar foto's van maakte. Je krijgt steeds maar een glimp van de wereld te zien. Vanachter het gordijn, of door de glazen van een verrekijker, praat een meisje tegen haar konijn. Intussen bestudeert ze het huis van haar vriend Mo, die over honderd dagen gaat verhuizen. Naarmate de tijd verstrijkt, wordt haar toon verdrietiger. 'Vandaag tellen we geen dagen, Konijn. Maar regendruppels.' Als de verhuizing eenmaal een feit is, valt ze stil. Maar verrassend genoeg draait de wereld gewoon door. Een prachtig boek over afscheid nemen, vooruitkijken en de verandering van het leven.

Van bloot komt blij

Onbekommerd plezier vind je bij Erik van Os en Elle van Lieshout. Zij schreven samen het rijm voor *Blote Billie*, over een jongen die lekker rondrent in zijn blote bips. Bezorgd rent zijn mama er met een luier achteraan: 'Blote Billie,

blijf eens staan!' Papa, ome Dries en zijn vriendje Daan en oma Zwaan sluiten zich aan. Maar niks hoor, blote Billie blijft niet staan. Tot de politie zich ermee bemoeit en het jongetje streng aankijkt: 'Dit kan niet, Blote Billie. Je hebt je hemd nog aan!' Van bloot komt blij, zie je op de ontwapenende tekeningen van Myriam Berenschot. De hele sliert toeschouwers wurmt zich uit de kleren en danst om de fontein. Zelfs de vrouwelijke politieagent danst rond in haar blote nietsje. Het wordt een gezellige chaos, alsof iedereen te veel Hasselbramenjam heeft gegeten. Natuurlijk schreef Erik van Os er een lied bij. Scan de QR-code en je kunt lekker meezingen met 'Blote Billie', met een ondeugende knipoog naar Annie M. G. Schmidt, die ook zo wars was van vertrutting. ●

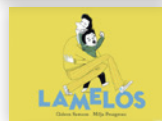
De ienemini eenhoorn

Shawn Harris
Gottmer, € 15,99
(4+)

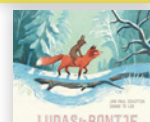
Wie heeft Steef opgegeten?

Susannah Lloyd &
Kate Hindley (ill.)
Gottmer, € 15,99
(4+)

Lamelos

Gideon Samson &
Milja Praagman (ill.)
Leopold, € 16,99
(3+)

Ludas en Bontje

Jan Paul Schutten &
Sanne te Loo (ill.)
Gottmer, € 15,99
(4+)

Mijn hond en ik

Luca Tortolini &
Felicita Sala (ill.)
Horizon, € 19,99
(4+)

Als ik uit het raam kijk

Yvonne Lacet (ill.) &
Yorick Goldewijk
Ploegsma, € 17,99
(4+)

Blote Billie

Erik van Os en
Elle van Lieshout,
Erik van Os &
Myriam
Berenschot (ill.)
Gottmer, € 15,99
(3+)

BoekStart- webapp

BoekStart heeft een nieuwe online webapp. De app is toegankelijk via de webbrowser en hoeft niet meer geïnstalleerd te worden via een appstore. Zo is de informatie makkelijker toegankelijk. In de BoekStart-webapp zijn nieuwsberichten, filmpjes, boekentips en weetjes te vinden, bijvoorbeeld over het voorlezen aan baby's en jonge kinderen. De bestaande BoekStart-app verdwijnt vanaf 30 juni uit de stores. Bij een bezoek aan de BoekStart-website kun je ook een kijkje nemen in het driemaandelijkse e-magazine:

BoekStart voor jou!

boekstart.nl

Nieuw

Het oefenen van de babybuikligging is uitstekend te combineren met een mooi boek. De serie *Tummy Time* van Louise Lockhart kun je uitvouwen als een leporello en om de baby heen zetten. Aan de ene kant zie je dieren in hun omgeving, aan de andere kant hun vrolijke snuiten en een spiegelkje (Gottmer, 3+).

Ingela P. Arrhenius maakt prachtige tekeningen voor kleintjes. *De teltrein* is een telboek op rijm waarmee je kunt oefenen in tellen. In elke wagon van dit uitklapboek zit een ander aantal dieren. Met tekst van Jonathan Emmett (Gottmer, 2+).

Spiegelspel! van Luci Albon is een origineel interactief kartonboekje. Door gebruik van de spiegel ontdek je steeds andere dieren. Als je het tussen twee pagina's inzet, veranderen de billen van het hert in een hertenkop en de inktvis in een kikker (Lannoo, 3+).

In *Peuterpraatjes - Daar gaan we!* van Carolina Búzio gaan vier peuters op stap. Bij elke prent staat een kort zinnetje, zoals 'Naar buiten!', 'Met de bus', en 'Laarsjes aan'. Door veel met peuters te herhalen, ondersteun je de overgang van woordjes naar zinnen (Gottmer, 2+).

Terugblik op een tijdperk

Truusje Vrooland-Löb (1950) schreef als specialist jeugdboekillustraties decennialang recensies en artikelen voor verschillende vaktijdschriften als *En nu over Jeugdliteratuur*, *Leesgoed*, *Leeskraam* en *Literatuur zonder Leeftijd*. Daarnaast maakte zij boeken over illustratoren als Eric Carle, Friso Henstra, Dick Bruna en haar eigen vader, kunstenaar Kurt Löb. In *Tierelantijntjes* blikt zij, na het vernemen van een 'neurologische diagnose', terug op haar jeugd, haar leven en carrière, onder het motto: 'Het gaat niet om de grote lijn, maar om de tierelantijn'. Dat levert autobiografische, beschouwende en vaak geestige hoofdstukjes op over allerlei onderwerpen, van baby's, tractoren, katten en teckels tot haar Joodse wortels van

vaderskant. Uiteraard komen ook de kinderboeken aan bod. Zo vertelt ze over het boekenplankje uit haar jeugd en de zo door haar geliefde tekeningen van Wim Bijmoer in *Minnie wil alles weten...*, maar ook over haar jaren als jeugdbibliothecaris in Amsterdam. En passant komt er een aantal momenten uit de recente jeugdliteratuurgeschiedenis voorbij, zoals de allereerste Gouden Penneel die werd uitgereikt aan Margriet Heymans (1973), de (door haar samengestelde) tentoonstelling 'Dutch Oranges' in het Stedelijk Museum (2001) en het voortijdig gesneuveld initiatief voor het Centrum voor het Kinderboek in de Waag in Amsterdam.

Tierelantijntjes
Truusje Vrooland-Löb
Schaep14, € 17,50

100 boeken

Op zoek naar voorleesideeën? De Vlaamse Thomas More Hogeschool heeft een lijst samengesteld met honderd prentenboeken om aanstaande leerkrachten te inspireren.

'Boeken openen niet alleen deuren naar kennis en taal, maar ook naar verbeelding en verbinding. Leerkrachten hebben de prachtige taak om kinderen een leven lang leesplezier mee te geven en hen te laten groeien door de kracht van verhalen,' aldus de begeleidende motivatie. De selectie is gemaakt door leerkrachten en leesspecialisten en wordt gebruikt voor de lerarenopleiding van Thomas More, maar is geschikt voor iedereen die werkt met kinderen en boeken. Er is ook een lijst met honderd titels voor leerlingen vanaf groep drie (in België het 'lager onderwijs'). thomasmore.be (100 onmisbare boeken)

Uit: *De gulzige wolf*, illustratie Jean Jullien

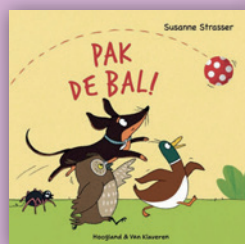

In *De gulzige wolf* geven Timothy Knapman en illustrator Jean Jullien het sprookje van de wolf en de zeven geitjes een twist. De geitjes leiden de wolf af met zelfgekookt lekkers, mama geit heeft meer trek in een malse wolfsbout (Boycott, 4+).

De sprookjeswereld staat op zijn kop in de boeken van Bethan Woollvin. In *Hans en Grietje* wordt de goede heks Wilgrid belaagd door twee monsters van kinderen die haar huisje opeten en de voorraadkast plunderen. Maar ook Wilgrid heeft haar grenzen (Hoogland & Van Klaveren, 6+).

De wolf in *De grote boze wolf* van Catherine Cawthorne, met tekeningen van Sara Ogilvie, gelooft niet in magie. Gekleed in een labjas analyseert hij bekende sprookjes en voorziet hij ze van geestig commentaar (Lemniscaat, 6+).

WINNAARS van de LEESPLUIM

MAART

Pak de bal! van Susanne Strasser is een humoristisch stapelverhaal vol verrassingen. Als eend de bal per ongeluk tegen uil schiet, gebeurt er van alles. Uil valt uit de boom, Spin schrikt zich een hoedje in zijn web, en Hond staat al klaar om geraakt te worden. Een kartonboek waarin allerlei emoties voorbijkomen met heldere illustraties (Hoogland & Van Klaveren, 2+).

APRIL

Olivia zit op zwemles. Ze kan al onder water zwemmen, drijven op haar rug en watertrappelen. Maar als ze van de duikplank moet, dan krijgt ze een knoop in haar maag. *Olivia durft* van Miriam Bouwens is een dromerig getekend, maar glashelder verhaal over dapper zijn. Dat leidt soms tot andere besluiten dan anderen van je verwachten (Luitingh-Sijthoff, 5+).

MEI

Mereltje en haar vader gaan samen mensen kijken in *OOZ* van Milja Praagman. Mereltje is gek op mensen, maar heeft ook veel vragen. Waarom rijden ze in van die gekke kooitjes rond? Waar maken ze hun nest? Het liefst wil ze een mensje voor haar verjaardag, maar of dat een goed idee is? 'Een heerlijk kijken en zoekboek met verrassend perspectief,' jubelt de jury (Leopold, 3+).

Er is vooral leef nodig

Tekst
Maarten
Dessing
Illustratie
Anne
Stalinski

Het gebeurt niet vaak dat een boek over leesbevordering de bestsellerlijst haalt. *Brieven aan Miyo* van **Martin Bootsma** lukte het wel. Het is dan ook geen belerend, maar een inspirerend boek, licht hij toe.

verstuurd in de loop van één schooljaar, waarin zij steeds meer leest en steeds vaker boeken in de klas gebruikt, niet in de eerste plaats geschreven voor studenten. Zijn doelgroep bestaat vooral uit collega's in het land, die soms al lang voor de klas staan, maar die er óók niet van overtuigd zijn dat ze moeten lezen of die zelf te weinig aandacht aan boeken in de lessen besteden.

'Ik wilde al jaren mijn ideeën over literatuuronderwijs opschrijven om iedereen in en rond het onderwijs te inspireren,' legt hij uit. 'Maar ik worstelde lang met de vorm. Elke versie werd een handboek. Een belerend boek dat vertelde wat ze moesten doen. Dan haken leraren juist af, terwijl ik ze wilde verleiden om te gaan lezen door te laten zien wat het kan betekenen voor het onderwijs. Om kinderen aan het lezen te krijgen, maar ook om de traditie door te geven.' Pas toen hij *Letters to Alice. On First Reading Jane Austen* van Fay Weldon ontdekte, waarin de Britse schrijfster aan een verzonnen nicht uitlegt waarom Jane Austen nog steeds zo goed en relevant is, vond hij zijn vorm. 'Door aan Miyo te schrijven, ging ik niet zomaar de aanpak van Gertrud Cornelissen beschrijven om met kinderen over boeken te praten, die wij schoolbreed gebruiken. Dat zou heel klinisch worden. Ik kon laten zien hoe verbluffend die aanpak bij ons uitpakt.'

Als er één overkoepelende gedachte achter Bootsma's ideeën zit, is dat waarschijnlijk het belang van vakmanschap. 'Er bestaat gelukkig geen methode voor literatuuronderwijs. Een boek met teksten als: "Lees vandaag met de kinderen" – je moet er niet aan denken! Dat geeft leraren alle ruimte om voor te lezen, boeken samen met kinderen te lezen, hen erover te laten praten, wat dan ook. Het is niet moeilijk te bedenken, je hebt vooral leef nodig om het te doen.'

Neem het voorbeeld van de aanpak-Cornelissen of anders de leeskaarten van Aidan Chambers. 'Het kan de taalvaardigheid van kinderen enorm verbeteren als je ze over boeken laat praten. Het is ook een heel natuurlijke aandrang. Tijdens het lezen heb je allerlei ideeën en associaties, iedereen wil daar graag over praten. Lezen is een sociale activiteit, beweerde Kees Fens

Miyo bestaat niet echt. Daar doet Martin Bootsma niet geheimzinnig over. Maar de vraag die de teamleider van de Alan Turingschool in Amsterdam inspireerde tot zijn boek *Brieven aan Miyo*, is wel degelijk ooit door een student gesteld: moet een leraar lezen? 'Veel studenten aan de Pabo zijn daar niet van overtuigd. Heel veel van hen lezen niet of nauwelijks. Erg zorgelijk. Hoe kun je kinderen verder helpen als je zelf geen kennis van kinderboeken hebt?'

De afgelopen jaren doen sommige Pabo's hun best literatuuronderwijs een grotere plek in het curriculum te geven. Bootsma geeft de IPABO in Amsterdam en de Hogeschool Leiden als voorbeeld. 'Maar dertig jaar geleden had je op de IPABO nog een gesprek met de directeur over vijftientig kinderboeken voor je een diploma kreeg. En dat was niet vrijblijvend. Hij had ze allemaal zelf gelezen, je kon je er niet doorheen bluffen. Zó verplichtend is lezen op Pabo's nog niet.'

Dat zou natuurlijk wel moeten. 'Alleen als literatuur geen keuzevak is, maar voor iedereen verplicht is, kun je het belang ervan echt bij iedereen inprenten.'

'Miyo' is Japans voor 'nieuwe generatie'. Toch heeft Bootsma de zeven brieven aan zijn fictieve stagiaire die hij heeft

dan ook. Maar veel leraren schrikken ervoor terug omdat ze de regie moeten loslaten. Dát vinden ze lastig.’ Neem ook de tijd om vakmanschap op te doen. ‘Alle leraren weten, als het om kinderen gaat: leren gaat in kleine stapjes. Maar, heel gek, als het om henzelf gaat, moeten ze alles wel heel snel kunnen. Dat is helemaal niet nodig. Voor ons was het óók een proces van jaren. Toen we in 2016 begonnen, hadden we bijvoorbeeld nog een taalmethode. Pas toen we via verhalen zó veel handvatten aan kinderen gaven, ook met allerlei schrijfp opdrachten, was dat niet meer nodig.’

Bootsma bekritiseert in *Brieven aan Miyo* het dikke kluwen aan congressen en nota's over leesonderwijs. Al die mensen, die lang niet altijd zelf ervaring in het onderwijs hebben en toch iets vinden van leesonderwijs – ‘Weten zij wel hoe moeilijk lesgeven is, denk ik dan. Het is een drukke

baan, met een zware geestelijke belasting.

Besteed je tijd daarom niet aan praten op congressen, maar aan de praktische uitvoering plus de monitoring en de

ondersteuning daarvan.’

Praktische uitvoering komt vooral neer op ruimte maken in het curriculum om literaire teksten te integreren in al het onderwijs. ‘In het thematisch onderwijs dat wij aanbieden, gaan verhalen en kennisoverdracht hand in hand. Thema's zijn, ook in groep één, niet “herfst” of “Sinterklaas”, maar bijvoorbeeld “Afrika”, waar kinderen niet alleen informatie en kennis over krijgen, maar ook over klimaatzones leren aan de hand van *Boer Boris in de luchtballon* van Ted van Lieshout.’

Zo kan ieder vak of onderwerp verrijkt worden. ‘1300 Bommen in 13 minuten van Marte Jongbloed gaat over het bombardement op Rotterdam. Daaruit kun je van alles leren over de invasie of de vlucht van de koningin. Maar omdat schrijvers natuurlijk niet alles toelichten, kun je als docent daar veel over vertellen en zo een stevig fundament van kennis aanleggen. Het boek is net uit. Dus toen ik het gelezen had, gaf ik het aan de leraar van groep zes die hiermee bezig is. Zo inspireren wij elkaar voortdurend.’

Vakmanschap houdt ook in dat je de boeken die je als leraar met de klas leest, door en door kent. Bootsma houdt daarom een sterk pleidooi voor herhaling. ‘We hebben in Nederland de neiging te denken dat we een boek maar één keer hoeven te lezen. Maar je zegt toch ook niet van de rekenmethode: volgend jaar gaan we ze op een heel andere manier leren rekenen? Wij hebben daarom per groep een lijst van drie, vier titels die elk jaar worden gelezen. En die de leraar elke keer vooraf herleest.’

“Er bestaat gelukkig geen methode voor literatuuronderwijs

De reden? ‘Pas als je een boek vaker behandelt, dring je er diep in door. Herhaling is de moeder van alle kennis. Ook kun je kinderen het beste mee krijgen als je al weet hoe ze reageren. Zo vinden ze het tegenwoordig onbegrijpelijk dat ze na driehonderd bladzijden *De brief voor de koning* nog niet weten wat er in de brief staat. Alleen als je daar al ervaring mee hebt opgedaan, kun je strategieën en methoden ontwikkelen om daarmee om te gaan.’ Maar: anders dan bij rekenmethodes is de keuze voor een geschikt boek oneindig groot. Iedere docent kan de verhalen kiezen die hem of haar het meeste aanspreken en die het beste passen bij het onderwijs. ‘Daarom noem ik in *Brieven aan Miyo* ook zoveel boeken, óók voor volwassenen. Machado de Assis! *De graaf van Monte-Cristo*! Net zoals ik leraren probeer te inspireren tot beter leesonderwijs, probeer ik ze ook te verleiden die boeken te lezen. Er is zóveel schitterends geschreven.’ ●

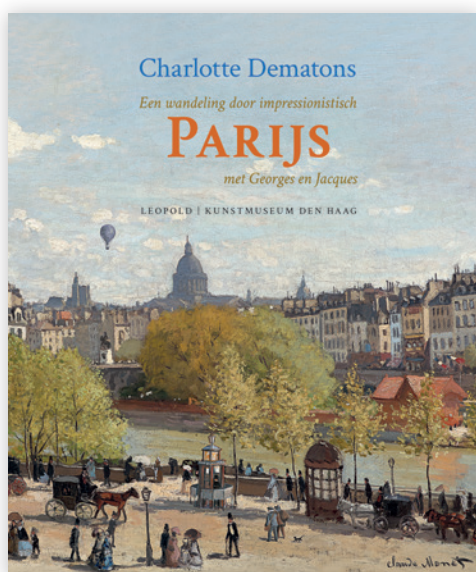

Martin Bootsma (1965) studeerde politicologie, maar vond zijn roeping toen hij daarna de pabo deed. Lang had de Leraar van het Jaar 2011 een eigen groep, nu is de mede-oprichter van de Alan Turingschool in Amsterdam actief in het coachen en ondersteunen van leraren, ook op andere scholen. ‘Ik sta nog één dag in de week voor de klas, altijd om gaten te vullen. Dat is jammer, ja, maar als je dat dertig jaar hebt gedaan, wil je ook nog andere dingen doen.’

DIAMANTEN BOEK

In mei was de Australische schrijver Andy Griffiths te gast in Nederland. Tijdens zijn bezoek werd hij verrast met een Diamanten Boek voor **De waanzinnige boomhut van 13 verdiepingen**, het eerste deel van de populaire serie die hij maakte samen met tekenaar Terry Denton. Het verscheen in 2013 en er werden in totaal meer dan 200.000 exemplaren van verkocht. Het is het vijfde jeugdboek dat deze eer te beurt valt. Sinds de instelling van de Platina en Diamanten Boeken in 2013 zijn **Het leven van een loser, deel 1** van Jeff Kinney, **De schippers van de Kameleon** van Hotze de Roos, **De Gorgels** van Jochem Myjer & Rick de Haas en **opa en oma Pluis** van Dick Bruna gelauwerd met een Diamanten Boek wegens uitzonderlijke verkoopcijfers. Voor een Gouden Boek zijn 75.000 verkochte jeugdboeken nodig, voor Platina 150.000, voor Diamant 200.000.

Bruisend Parijs

Parijs is de stad van de impressionisten. Bij de tentoonstelling 'Nieuw Parijs: van Monet tot Morisot' maakte Charlotte Dematons een mooie aflevering in de serie kunstprentenboeken van Leopold en het Kunstmuseum Den Haag. In **Een wandeling door impressionistisch Parijs met Georges en Jacques** bedacht zij een

verhaal bij originele schilderijen. Haar verhaal over twee zwervers die elkaar na lange tijd weer tegenkomen is helemaal ingebed in werken van Monet, Manet, Renoir, Degas, Bazille, Caillebotte, Cassatt en Morisot. Zelf voegde ze er smalle stroken aan toe met doorkijkjes van de stad. Daarop zie je hoe de oude clochard Georges mijmert op een bankje in de Jardin des Tuileries over zijn verloren liefde en hoe hij daarna samen met Jacques door de stad zwerft. Het geheel geeft een mooi inkijkje in het bruisende, veranderende Parijs van de negentiende eeuw. Intussen kun je op de prenten van Dematons speuren naar zwarte katten en luchtballonnen. De tentoonstelling is intussen afgelopen, maar het boek is een aanrader voor iedereen die deze zomer de Franse hoofdstad bezoekt.

Een wandeling door impressionistisch Parijs met Georges en Jacques

Charlotte Dematons
Leopold | Kunstmuseum
Den Haag, € 16,99
(6+)

GVP Nieuwsbrief

De Grote Vriendelijke Podcast, beter bekend als de GVP, maakt podcasts voor volwassenen over jeugdliteratuur en stuurt nu ook maandelijks een nieuwsbrief. Daarin wordt de gast van de nieuwe aflevering voorgesteld, en mag hij of zij nog even reageren in de rubriek: 'Wat ik nog wilde zeggen'. De boeken die door de GVP zijn getipt, worden uitgelicht, en er is een originele boekentip bij het nieuws van die maand. Handig is ook de 'Kijk, lees en luister verder'-rubriek. Daarin worden websites aangeprezen, maar bijvoorbeeld ook een radiogesprek over kinderboeken in de Tweede Wereldoorlog of een fragment uit een satirisch programma dat aandacht besteedt aan de Week van de Lente-kriebels. De GVP wordt gemaakt door jeugdboekrecensenten Bas Maliepaard en Jaap Friso. Abonneren op de nieuwsbrief kan via degrotevriendelijkepodcast.nl.

Lekker lezen in de zomer

In ***Mijn broer is een baas*** van Jenny Jägerfeld sluit Mats tijdens de vakantie vriendschap met de stoere Kilian. Ze worden bloedbroeders, maar Mats heeft een geheim dat hij niet durft te delen. Een mooi verhaal over een jongen die is geboren als een meisje (vertaling Mijke Hadewey van Leersum, Ploegsma, 9+).

In ***Futura*** van Suzanne Wouda wordt een groep straatkinderen opgepakt en per boot afgevoerd. Ze komen terecht in Futuria, een pretpark voor rijke mensen dat zich bevindt op een voormalig gevangenis-eiland. Een spannend verhaal met een grimmig randje dat zich afspeelt in 1902 (Ploegsma, 12+).

In ***De sleutelrobot***, het vervolg op ***Hart van staal*** van Simon van der Geest, gaat Zina met knikken-de knieën undercover bij een nachtelijke robotconferentie. Ze ontdekt dat haar vermiste en door robots vervangen ouders verbannen zijn naar de moerassen van Skimmereiland (Querido, 12+).

Magnolia Wu sokkendetective van Chanel Miller is een geestig avontuur. De Chinees-Amerikaanse Magnolia woont in Manhattan en verveelt zich tijdens de vakantie. Ze begint een speurtocht naar de eigenaars van achtergelaten sokken die ze vindt in de wasse-rette van haar ouders. Bij elke sok hoort een verhaal (vertaling Nhung Dam, Volt, 9+).

VOORLEES- KAMPIOEN

Jayshri Sundaram (11) uit Schiedam is de nieuwe Voorleeskampioen van Nederland. Tijdens de landelijke finale in Utrecht op 20 mei jl. las ze voor uit *De Laatste Olympiër*, 'een boek met een belangrijke boodschap.'

Elf finalisten waren al geweest, Jayshri was tijdens de finale van de Voorleeswedstrijd als laatste aan de beurt. Ze had gekozen voor een pittige passage uit ***De Laatste Olympiër***, uit haar lievelingsserie ***Percy Jackson en de Olympiërs***. In haar inleiding legde ze een link tussen het fragment en de actualiteit. 'Percy Jackson laat zien dat je door elkaar gelijk te behandelen en voor elkaar op te komen, oorlogen kan voorkomen – en dat geldt ook voor het echte leven.' Dat werd beloond met applaus. De jury onder voorzitterschap van Kinderboekenambassadeur Rian Visser prees haar mooie stem, waarmee ze het publiek helemaal meenam in het verhaal. Tweede en derde werden respectievelijk Noortje Idema (Overijssel) en Eva Weij (Noord-Holland). De Nationale Voorleeswedstrijd had dit jaar een recordaantal deelnemers. Bijna 4000 basisscholen en daarmee zo'n 280.000 kinderen deden mee aan de wedstrijd. voorleeswedstrijd.nl

WILLEM WILMINK PRIJS 2025

De Willem Wilminkprijs, de prijs voor het beste kinderlied, ging dit voorjaar naar 'Keti Koti' met tekst van Glynis Terborg, Desai Breeveld en Jurrian van Dongen op muziek van Remko Rijkema, in een uitvoering van Joy Wielkens. 'Keti Koti' gaat over de gelijknamige Surinaamse feestdag op 1 juli waarop de afschaffing van de slavernij wordt gevierd. Volgens de jury weet het lied dit zware thema op een speelse manier toegankelijk en begrijpelijk te maken voor kinderen. 'Ik realiseerde me dat het gaat

over kracht, over je plek kennen en weten, over trots en over je geschiedenis kennen. Een hoop dingen waar veel mensen onbekend mee zijn,' aldus jurylid Izaline Calister. Het winnende lied is te zien in een aflevering van ***Het Klokhuis*** over Keti Koti, waarin presentator Tirsia I-Pricia ontmoet, die vertelt over haar voorouders die in Suriname leefden in slavernij. Het is het vierde jaar op rij dat een lied van tekstschrijver Jurriaan van Dongen de prijs wint. klokhuis.nl

JUBILEUM

10 jaar Luitingh-Sijthoff
kinderboekenVoor
ieder
kind
een
boek

Tekst
Maarten
Dessing
Foto
Annemarie
Terhell

Het kinderboekenfonds van Luitingh-Sijthoff bestaat in 2025 tien jaar. Dat is niets vergeleken bij traditionele kinderboekenuitgeverijen als Gottmer, Querido, Lemniscaat of Van Holkema & Warendorf die soms al meer dan een eeuw bestaan en nog altijd de markt domineren. Maar wie werd – door collega's van over de hele wereld – als eerste uitgeverij uit Nederland ooit genomineerd voor Best Children's Publisher of the Year van Europa? Precies.

Dat een Italiaanse uitgeverij uiteindelijk de meeste stemmen bleek te hebben gekregen, doet niets af aan de vreugde bij uitgever Thille Dop en redacteur Hannerlie Modderman. 'De nominatie is een teken dat ons fonds opvalt in de rest van de wereld,' zegt Dop. 'Dat wij een uitgeverij zijn van boeken die prijzen winnen in binnen- en buitenland én van boeken die goed verkopen.'

De nominatie was extra mooi omdat Dop en Modderman, zoals ze zeggen, het fonds vanaf nul hebben opgebouwd op vraag van de toenmalige directeur van Luitingh-Sijthoff. Helemaal waar is dat niet, geven ze óók toe. Bijna alle schrijvers die ze bij hun vorige werkgever uitgaven, gingen met hen mee. Schrijvers als Floortje Zwigman, Meg Rosoff en Manon Sikkel, die toen al meerdere keren de Prijs van de Nederlandse Kinderjury had gewonnen. 'Dat zegt veel over de *people's business* die de uitgeverij is – en hoe wij dat invullen,' vertelt Dop. 'Auteurs leggen hun ziel en zaligheid in hun werk. Als ze dat ons in handen geven, moeten wij daar ongelooflijk goed voor zorgen en hen daar intensief bij betrekken. Dat zorgt voor een heel persoonlijke relatie. Niet dat alle auteurs vrienden worden, maar de relatie gaat wel verder dan puur zakelijk, waardoor zij met ons willen blijven werken.' Maar toch. Ondanks deze vliegende start moet juist een kinderboeken-

Thille Dop
(links) en
Hannerlie
Modderman
(rechts)

uitgeverij geduld hebben. 'Juffen en meesters, boekhandelaars en bibliothecarissen, ouders en kinderen,' somt Modderman op, 'iedereen kijkt in eerste instantie naar de bekende uitgeverijen. Het heeft tijd nodig voor ze beginnen te zien dat onze boeken iets toevoegen aan wat er al op de markt is en ze ons net zo serieus nemen als wij met een nieuwe auteur komen.'

Geduld is sowieso vereist in de kinderboekenwereld. Kinderen vallen nooit massaal voor een debuut omdat het toevallig juichende recensies kreeg of in de smaak viel bij een jury. Kinderen gaan voor bekende series als **Leven van een loser** of personages als Dolfje Weerwolfje. Het vereist per definitie een lange adem voor een serie of een titel die status heeft bereikt.

'Ik wilde al lang **De kleine walvis** van Benji Davies uitgeven maar kon de directeur nooit overtuigen,' herinnert Dop zich. 'Dat lukte pas bij Luitingh-Sijthoff. De startoplage was drieduizend exemplaren. Best veel in een competitieve verdringingsmarkt. De verkoop begon ook bescheiden, maar toen werd het in 2017 "Prentenboek van het Jaar" – dat geluk moet je soms hebben – en sloeg het aan.' En dan geldt: als een boek of personage eenmaal succes heeft, houdt het veel langer aan dan bij boeken voor volwassenen. 'De kleine walvis' loopt nog altijd door. Inmiddels zitten we over de tweehonderdduizend exemplaren. En dit jaar is het de centrale titel van "Geef een prentenboek cadeau". Je kunt ook goed afgeleiden ontwikkelen, zoals een kartonboek of geschenkbox met boek en walvisknuffel.'

De missie van Dop en Modderman is om boeken uit te geven 'die kinderen willen lezen en die (groot)ouders willen kopen'. Ofwel: boeken die geliefd zijn bij kinderen, maar die ook meer zijn dan plat vermaak – en die de volwassenen die met alle media-aandacht voor de leescrisis misschien iets hebben opgevangen over het belang van rijke teksten, daarom graag aan hun kinderen willen geven. Hét voorbeeld is volgens Dop Kevin Hassing, die vijf jaar na zijn debuut al

het Kinderboekenweekgeschenk schrijft. 'Zijn vijfdelige serie **Mus & kapitein Kwaadbaard** is een spannend piratenavontuur waar veel humor in zit. Maar: gelaagd en heel erg talig. Kevin verwerkt op subtiele wijze onderwerpen die hij belangrijk vindt in zijn boeken, zoals: lhbtq+-personages, dementie, eenzaamheid en familiebanden. Kinderen krijgen daar van alles over mee.' Maar dat is bij lange na niet het enige voorbeeld. 'Heb je even?' lacht Modderman. Neem de jeugdromans van Enne Koens, die van haar ook een ster hebben gemaakt in Duitsland en Italië. De graphic novels rond Julius Zebra, waarin kinderen iets mee krijgen over het oude Romeinse Rijk. Of **Briefjes voor Pelle** van Marlies Slegers over rouwverwerking, dat na een aarzelende start óók al aan de negende druk toe is. Al die boeken bieden entertainment én diepgang, zeggen ze.

Vinden Dop en Modderman dan ook dat een uitgeverij de taak heeft lezen te bevorderen? 'Wij zijn een commercieel bedrijf,' begint Dop. 'Als wij niet genoeg boeken verkopen, hebben wij geen bestaansrecht. Wij nemen daarom niet zelf initiatieven zoals allerlei organisaties gelukkig steeds meer doen. Maar zoals voor waarschijnlijk alle kinderboekuitgevers geldt, is leesbevordering wél een belangrijke persoonlijke drijfveer.' Dat uit zich in de slogan: Voor ieder kind een boek. 'Wij zullen niet alleen rijke teksten uitgeven. Het gaat ons erom dat elk kind een geschikt boek kan vinden dat past bij diens leeftijd en leeservaring, zodat ieder kind plezier in lezen vindt. Voor een kind van zeven is dat juist iets als **De stomste week ooit**. Het is wel aan de (groot)ouders en docenten om ervoor te zorgen dat

kinderen uitgedaagd worden een stapje verder te gaan. Al proberen wij hen zo goed mogelijk daarover te informeren. Dáárom waren wij op de NOT.'

Dat stapje verder helpen, lukt echter niet altijd. 'Laatst hoorden we zelfs van zestienjarigen die Julius Zebra lezen,' vertelt Modderman. 'Nu is dat een uitschieter, maar ouders vragen zich wel steeds vaker af of boeken geschikt zijn voor hun kinderen. Op sociale media kom je veel angst tegen: "Is mijn kind hier al aan toe?" Terwijl kinderen juist graag omhoog lezen. Als wij 11+ op het omslag zetten, kun je dat heus lezen als tienjarige. Dan hoeft je niet bang te zijn om heftig geweld tegen te komen.'

'Voor ieder kind een boek' neemt Luitingh-Sijthoff letterlijk. Het fonds specialiseert zich niet in één type kinderboek, maar richt zich op alle leeftijdscategorieën. Er zijn kartonboekjes voor peuters én youngadultromans. Maar met enig gevoel voor dramatiek kun je je ook afvragen: hoe lang nog? Net als veel collega's hebben Dop en Modderman moeite om hun YA rendabel uit te geven.

Het is bekend waarom: jongeren lezen vooral Engels. 'En alleen fantasy en romantasy,' zegt Modderman. 'Jongeren zeggen de Nederlandse vertalingen *cringe* te vinden. Ten onrechte, het is vooral een imago probleem. Maar veel uitgeverijen voelen zich daarom wel gedwongen ermee te stoppen. Erg jammer. Het Nederlands van jongeren gaat ervan achteruit.'

Wat daaraan te doen? Die oplossing hebben zij vooralsnog ook niet. 'Duidelijk is wel dat het vanuit een gezamenlijke inspanning zal moeten komen van uitgeverijen, boekhandels, docenten, bibliotheken en makers.' ●

“
**Leesbevordering
is een belangrijke
persoonlijke
drijfveer**”

NIEUWE JONGERENPOËZIE!

In de nieuwe poëziebundel **Vlieg! zegt de vloer** van Eva Gerlach (Querido, 12+) volgen we een tienermeisje op haar hobbelige pad naar volwassenheid. In acht delen (leeg; stief; vrienden; bang; anders; kom!; kracht; vlieg! zegt de vloer) lees je in indringende en ontroerende, ritmisch goedlopende gedichten in vrije verzen over haar verdriet en boosheid jegens haar gescheiden ouders en stieffamilie, haar onzekerheid over wie ze is en hoe ze eruitziet, haar eerste verliefdheid en het overwinnen van haar twijfels en angsten. Dat laatste resulteert uiteindelijk in een krachtig slotgedicht dat verwijst naar de titel en pure levenslust ademt: 'Soms ben je echter. Licht hoofd,/ bliksemlijf, arendsogen./ Vlieg! zegt de vloer en voor je/ kijken kunt ben je/ gevlogen.' Bij elk deel maakte de Vlaamse illustrator Trui Chielens een suggestief beeld in heldere kleuren dat de betref-

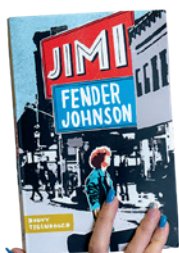
fende emotie van het meisje steeds speels en treffend weergeeft. Veelzeggend is bijvoorbeeld de prent bij 'bang' waarop te zien is hoe ze zichzelf probeert op te vouwen in een doos. Goed getroffen is ook het beeld bij 'Kom!': vliegend tussen vogels, met een gelukzalige glimlach op haar gezicht, straalt het meisje niets dan verliefdheid en verlangen uit. Mooie, verzorgde bundel.

VERNIEUWDE SLASH-REEKS!

De Slash-reeks die in 2006 is ontsproten aan het brein van Edward van de Vendel – jeugdromans gebaseerd op bijzondere levensverhalen van jongeren en geschreven door bekende auteurs – wordt nieuw leven ingeblazen. Deze zomer verschijnen de eerste twee titels: **Zusje** (15+) van Janneke Schotveld en Rifka Mels vertelt het verhaal van de 21-jarige Rifka die na het overlijden van haar jongere zusje rouwend op de fiets richting Noorwegen vertrekt en zo met haar verdriet en ook haar verleden in het reine komt. **Het ziekste spelletje ooit** (13+) van Edward van de Vendel en Roy Looman is een heruitgave van **Het kankerkampioenschap voor junioren** (2015), over Max (15), die leert omgaan met een dodelijke ziekte in het alledaagse leven. De Slash-reeks verschijnt bij Querido.

Nieuwe website! Lezeninhetvo.nl

Om van jongeren goede lezers te maken, is effectief lees- en literatuuronderwijs van het allergrootste belang. Leraren leveren hier een onmisbare bijdrage aan. Vanaf nu kunnen professionals in het voortgezet onderwijs terecht op de splinternieuwe website lezeninhetvo.nl van Stichting Lezen en Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO). Een plek met alle informatie die nodig is om effectief lees- en literatuuronderwijs te geven. Waarom is lezen bij alle vakken belangrijk? Hoe werk je aan leesmotivatie in de klas? Met wie kun je samenwerken om het leesonderwijs te versterken? Je ont-

dekt meer aan de hand van acht bouwstenen over onder andere 'literaire ontwikkeling', 'leesvaardigheid' en 'monitoren en evalueren'. Lees de basis, duik in bronnen of doe inspiratie op uit de praktijk. Stichting Lezen en SLO ontwikkelen deze nieuwe website met steun van de Taalunie, en op basis van wetenschappelijke en aan de praktijk getoetste kennis. Wil je een nieuwe impuls geven aan het leesonderwijs op jouw school? Download de gratis leesscan op lezeninhetvo.nl en krijg snel inzicht in hoe je met het team het leesonderwijs kunt verbeteren.

Lees je beter weer online

Dat fictie helend kan werken, is al eeuwenlang bekend. De afgelopen tien jaar groeide de aandacht voor bibliotherapie gestaag. Zo kennen we in Nederland sinds 2011 de Culturele Apotheek (cultureleapotheek.nl) die leestips op recept verzorgt voor volwassenen en kinderen, en daartoe langs bibliotheken, festivals en congressen reist. En in 2017 werd 'Lees je beter' gelanceerd. Dit online zoekregister – een initiatief van auteur-illustrator Ted van Lieshout en kinderneuroloog Irina Snoeck – was een tijdje offline, maar is weer nieuw leven ingeblazen. 'Lees je beter' heeft als doel, 'het bieden van een mogelijkheid om het juiste kinder- of jeugdboek te vinden voor iedereen die ziek is of iemand in zijn omgeving heeft die lijdt aan een bepaalde aandoening. Je inleven in zo iemand maakt dat je je beter kunt voelen, wijzer en begripvoller,' aldus de site. 'Lees je beter' is bestemd voor kinderen, maar ook voor volwassenen, zoals familie en zorgverleners. Voor hen is het goed om te weten dat ook uit onderzoek blijkt dat het lezen van verhalen kan helpen bij de zorg voor een ziek kind. Er zijn tot nu toe 261 titels voor alle leeftijden opgenomen. De boeken zijn onderverdeeld in drie groepen: Omgaan met ziekte; Omgaan met dood; en In het ziekenhuis.

leesjebeter.nl wordt mogelijk gemaakt dankzij het Nederlands Letterenfonds, Stichting Lezen, The Art of Impact, Koninklijke Bibliotheek en De Fiep Westendorp Foundation.

LEZENSLESSSEN

Lezenslessen.nl biedt op toegankelijke wijze ondersteuning aan docenten Nederlands om het leesplezier en de leesmotivatie van vmbo-leerlingen en onderbouwleerlingen van de havo en het vwo te verhogen. Zo biedt de site online trainingen om aarzelende lezers over de streep te trekken. Daarbij wordt een uitgebreide titellijst aangeboden, inclusief kenmerken van de verhalen, alsook kant-en-klare lesmaterialen die aansluiten bij de boeken. Voor wie op de hoogte wil blijven van het enorme boekenaanbod is er bovendien de Lezenslessen Boekenclub: een *on demand* dienst waarin de inhoud van jeugdboeken wordt besproken, zonder dat alle boeken zelf hoeven te worden gelezen. Docenten blijven zo makkelijk op de hoogte van het boekenaanbod en kunnen leerlingen passende titels aanreiken. Tot slot is er het Lezenslessen Blog met algemeen nieuws en leesonderwijs- en boekentips. Drijvende kracht achter Lezenslessen is Nicky de Boer. Ze is al ruim tien jaar leesbevorderaar, werkte jarenlang als redacteur voor Leesplein 12+ en ontwikkelde lesmaterialen voor onder andere de Jonge Jury en het Poëziepaleis. Daarnaast is ze ook trainer binnen de opleiding voor leesconsulenten voor het vmbo. **Lezenslessen.nl**

Heel De Klas Leest

Soldaat Wojtek (2008) van bekend dierenboekenschrijver Bibi Dumon Tak is dit jaar het boek voor de CPNB-campagne 'Heel De Klas Leest' (voorheen 'Heel Nederland Leest Junior'). Daarbij lezen basisschoolleerlingen uit groep zeven en acht en leerlingen uit vmbo één en twee gedurende de maand november met heel de klas hetzelfde boek. **Soldaat Wojtek** is gebaseerd op een waargebeurd verhaal dat zich afspeelt op een hete dag in 1942, wanneer vijf Poolse soldaten tijdens hun reis naar het oorlogsfront in Palestina een jonge, levenloze beer vinden. Ze nemen hem mee, besluiten hem te houden en noemen hem Wojtek. De beer groeit op tussen de manschappen van het Tweede Poolse Korps en verandert gaandeweg in een strijdmakker die de soldaten troost biedt in hun donkerste

momenten. Dumon Tak vulde de karakters van de soldaten, over wie nagenoeg niets bekend is, met haar verbeelding in, vanuit het idee dat 'goede non-fictie niet zonder fictie' kan. Met het boek en de daarbij met steun van Stichting Lezen gemaakte lesbrief kunnen leerlingen in gesprek gaan over thema's als oorlog, dierenrechten en vriendschap tussen mens en dier.

Voor meer informatie en de lesbrieven, zie onderwijs.cpnb.nl.

VERHALEND THEATER

Aad en Koos Meinderts
op de planken

STAPELBEDBROERS VOOR ALTIJD

Schrijver **Koos Meinderts** (1953) en zijn broer **Aad** (1957), oud-directeur van het Literatuurmuseum in Den Haag, maakten een theatervoorstelling getiteld *Stapelbedbroers*: 'verhalen en gedichten van weemoed en verlangen; romantisch realisme over onze ouders en jeugd, over schrijvers en boeken, over liefde en dood. En heel soms sijpelt het wereldnieuws door'.

Ze groeiden op in Loosduinen (Den Haag), in een katholiek arbeidersgezin met maar liefst acht kinderen. Dus ja, uiteraard deelden de broers Meinderts een stapelbed. Koos was de vijfde van het achttal ('de oudste van de jongsten en de jongste van de oudsten') en Aad de zevende ('net niet door en door verwend'). Zodoende lag Koos boven en Aad onder. In het donker voerden ze eindeloze gesprekken: over meisjes, voetbal, maar ook over de oneindigheid van het heelal en de betekenis van niets. 'Die stapelbedgesprekken zijn we altijd blijven voeren,' zegt Aad. 'De brieven die we elkaar zijn gaan schrijven toen we gingen studeren, liggen direct in het verlengde daarvan. En we schrijven elkaar nog steeds.' Hij lacht naar Koos: 'Er is er weer eentje naar je onderweg.'

Stapelbedbroers voor altijd dus. Maar waar komt het idee vandaan om onder die noemer een voorstelling te maken?

K: 'Aad is in zijn vrije tijd een dichter en had net een bundel gemaakt, *Toch nog onverwacht*. Toen zei ik: als je bij de literaire club wil horen moet je die presenteren. Omdat op dat moment ook mijn boek *De wonderlijke wereldreis van Zebedeus* uitkwam, ontstond het idee van een dubbelpresentatie.'

A: 'We wisten direct dat we meer wilden doen dan alleen voorlezen uit eigen werk. De boeken zijn daar te verschillend voor – bovendien, zo vinden we beiden, als je iets doet moet je het goed doen.'

En jullie hadden ervaring in het theater?

A: [lachend] 'We hebben ooit een keer eerder samen op het podium gestaan. Weet je nog Koos? Toen we nog bij dezelfde voetbalclub zaten. Daar hebben we, onder jouw bezielende regie, *Piggelmee* opgevoerd. Ik was het tovervisje en jij Piggelmee.'

K: 'Dat gezamenlijke optreden heeft geen vervolg gekregen, hoor. Maar als schrijver heb ik natuurlijk wel veel podiumervaring opgedaan: als ik voor schoolklassen sta, maak ik er altijd een soort voorstelling van. En ik heb natuurlijk een tijdje met Harrie Jekkers getoerd.'

A: 'Ook ik ben vanuit mijn werk gewend voor groepen te spreken. Informatie-overdracht en vermaak gaan vaak hand in hand bij mij: er moet in ieder geval altijd een paar keer gelachen worden.'

De boekpresentatie werd zo spelen-derwijs een theatervoorstelling.

K: 'Ja – en we vonden het al snel een goed idee om te beginnen met enkele concrete stapelbedgesprekken uit mijn autobiografisch geïnspireerde jeugdroman *Stapelbedbroers* uit 2021: de dialogen van Henk en Rocco in het donker weerspiegelen die van ons. Ze

Tekst
Mirjam
Noorduijn
Foto
Eveline van
Egdom

zorgen op het podium meteen voor interactie – en ze geven vaart aan de voorstelling.’

A: ‘Daarbij voelde het heel logisch om ook uit onze brieven voor te dragen. Samen met de stapelbedgesprekken vormen ze het geraamte van de voorstelling, zou je kunnen zeggen. Dat hebben we vervolgens aangekleed met andere herinneringen aan onze jeugd en het gezin waarin we zijn opgegroeid: gedichten over onze ouders, de liefde, afscheid nemen.’

K: ‘Tegelijkertijd wilden we niet in weemoed en nostalgie blijven hangen. Dus we hebben naar overgangen gezocht om bijvoorbeeld ook mijn adolescentenroman *De zee zien* in te passen, en het sprookjesachtige verhaal *De vuurtoren*, waarin generaties komen en gaan. Het klopt dat deze verhalen zich aan de kust afspelen en hun oorsprong in onze jeugd ligt. Zo duidt de schoorsteen waar een van de personages uit *De zee zien* vanaf valt, op de oliestook waarmee de kassen bij ons in de buurt werden verwarmd. Maar de thematiek is universeel: de verhalen gaan over verlangen, eerste verliefdheid, jaloezie, afscheid...’

Dat maakt Stapelbedbroers voor iedereen herkenbaar?

A: ‘Wij denken van wel. Ook omdat er wat te lachen valt en we bruggetjes naar de actualiteit slaan. Zo duiken Trump en Navalny op, en dragen we van Koos “Het lied van de donkerrode boom” voor, over kinderen op de vlucht. Bovendien kunnen we, afhankelijk van het publiek en de locatie, de voorstelling makkelijk aanpassen.’

K: ‘Door alle verschillende teksten en boeken die de revue passeren heeft *Stapelbedbroers* trouwens ook een onnadrukkelijk leesbevorderend effect. Dat merken we vooral als we bibliotheektheaters aandoen: daar komen mensen die niet per definitie naar literaire voorstellingen gaan.’

Nog even over de inhoud – in jouw boek, Koos, bakkeleien Henk en Rocco er lustig op los. Komt dat terug op het podium?

A: ‘Zeker – in onze laatste dialoog refereren we aan een ruzie waarbij we elkaar bekogelden met een schaar en kleeheren. Het gevolg was een gat in de muur, vlak onder het Heilige Hartbeeld. [lachend] Allemaal echt gebeurd.’

K: ‘Ik ergerde me soms aan Aad. Als jongere broer ontnam hij mij mijn authenticiteit, doordat we dezelfde interesses hadden. We speelden beiden gitaar, hielden van literatuur, kunst...’

A: ‘Toch lazen we totaal andere boeken. Jij was meer van de Vlamingen: Ward Ruyslinck en Hugo Raes, *Een faun met kille horentjes* – geëngageerde literatuur. Terwijl ik een behoorlijk romantische inborst had. Ik las als twaalfjarige de vroege Arthur van Schendel en Aart van der Leeuw: toen al ongelooflijk ouderwets.’

K: ‘Las je dat nou eigenlijk om interessant te doen, of vond je het echt mooi?’ [lach]

A: ‘Ja, dat vond ik nou echt mooi, ja.’

K: ‘Kijk, ik vraag dat, omdat we allebei ook een beetje “Kees de jongen” waren, toch? Gewone jongens uit een gewoon gezin die bijzonder wilden zijn.’

Hoe uniek waren jullie in dat gewone gezin?

A: ‘Redelijk uniek: onze oudste zus was wel een veellezers, maar het was snel duidelijk dat ze daar niets mee ging doen, qua studie of werk.’

K: ‘Dat ik van lezen hield en graag liedjes schreef en gitaar speelde, kwam trouwens door school. Ik ben niet afgehaakt door de leeslijst, maar ik ben er juist een lezer door geworden – met dank aan mijn lerares Nederlands op de havo. Zij deed echt veel aan kunst en tekstanalyse, haar lessen waren bijna een soort cursus kleinkunst.’

A: ‘Er zijn van die leraren die zo oprecht enthousiast kunnen vertellen dat je ze gelooft. Zo had ik meneer De Bruin, die we natuurlijk monsieur Le Brun noemde. Die nam gewoon zijn eigen platencollectie mee! Mijn liefde voor Frankrijk, voor Georges Brassens en Franse poëzie, dank ik direct aan hem.’

Tot slot: hoe ziet de toekomst van Stapelbedbroers eruit?

A: ‘We krijgen te veel positieve reacties en hebben er te veel lol in om te stoppen. Zolang we blijven schrijven en nieuwe verhalen kunnen toevoegen, gaan we door: *Stapelbedbroers* is onze eigen *Never Ending Tour*.’ ●

Stapelbedbroers is een intieme theatervoorstelling van ongeveer anderhalf uur voor kleine theaters. Bibliotheken en andere belangstellenden kunnen de voorstelling boeken via info@stapelbedbroers.nl.

“De voorstelling heeft een onnadrukkelijk leesbevorderend effect”

Over de stapelbedbroers

Koos Meinderts (1953) schrijft voor kinderen, jongeren en volwassenen. Veel van zijn boeken zijn geïllustreerd door zijn vrouw Annette Fienieg. Zijn werk werd meermaals bekroond. Voor *Zebedeus en het ganzenbord van Wisse* (2023) ontving hij een Zilveren Griffel en voor *Naar het Noorden* (2016) een Gouden. *De zee zien* (2015) werd bekroond met de Boekenleeuw. Samen met Harrie Jekkers werd hem de Annie M.G. Schmidtprijs (1991) toegekend voor *Terug bij af*. Meinderts' boeken verschijnen bij Hoogland & Van Klaveren.

Aad Meinderts (1957) was onder andere directeur van het Literatuurmuseum en Stichting Lezen. Hij studeerde Nederlands in Leiden en publiceerde over schrijvers als Anna Blaman, Max Kijzer en Sonja Witstein. Verder schreef hij de dichtbundels *Zo'n liedje* (2024) en *Toch nog onverwacht* (2022) (De Kleine Weimar) en enkele literair-historische werken.

foto: Marco de Swart

Afscheid DAG VAN DE LITERATUUR

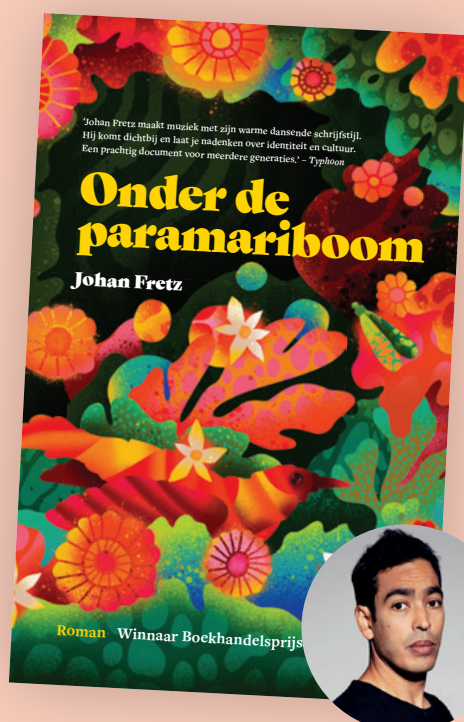
Op donderdag 20 maart vond de laatste editie plaats in de Doelen in Rotterdam. De eerste editie van dit eendaagse literaire festival voor bovenbouwleerlingen uit het voortgezet onderwijs en mbo-studenten werd in 1989 geopend door Eelco Brinkman, toenmalig staatssecretaris van Cultuur. Daarmee ontstond een traditie. Zo'n 75.000 scholieren bezochten het evenement in de loop der jaren, waarbij jongeren via workshops, spoken word, film en muziek werden ondergedompeld in literatuur. Grote namen als Hella S. Haasse, Harry Mulisch en Judith Herzberg – allemaal bezochten ze ooit het

jongerenliteratuurfeest. Ook dit jaar begaf de literaire top zich naar Rotterdam, met als speciale openingsgast Adriaan van Dis. Dat dit belangrijke leesbevorderingsprogramma niet kan worden voortgezet, komt door onvoldoende financiële slagkracht van de organisator, Passionate Bulkboek. Directeur-bestuurder Giel van Strien: 'Er is een groeiende behoefte aan ons aanbod voor leerlingen en docenten Nederlands, maar we hebben ook met achterblijvende financiële steun te maken [...] Daarom moeten we helaas de Dag van de Literatuur staken.' passionatebulkboek.nl

LIBRIS LITERATUUR PRIJS

In maart werd de shortlist voor de Libris Literatuur Prijs voor beste Nederlandse roman bekendgemaakt. Onder leiding van schrijver en *Volkskrant*-columnist Sheila Sitalsing selecteerde de vakjury zes titels: **Man maakt stuk** (Maurits de Bruijn, Das Mag), **De kroon met twee pieken** (Guido van Heulendonk, De Arbeiderspers), **Rouwdouwers** (Falun Ellie Koos, Atlas Contact), **Oroppa** (Safae el Khannoussi, Pluim), **In het oog** (Marijke Schermer, Van Oorschot) en **Hogere machten** (Joost de Vries, Prometheus). De keuze laat volgens de jury zien dat 'de Nederlandse literatuur springlevend is. Dat ze een broedplaats is voor nieuwe stemmen van geweldige debutanten [...]'. Ter introductie van de titels is de podcastserie *De Shortlist* opgenomen. In zes afleveringen bespreken jonge lezers de genomineerde boeken en interviewen zij de auteurs. Ook maakte de Libris Literatuur Prijs samen met Hogeschool Windesheim (Zwolle) achttien audioclips met bijbehorend lesmateriaal van alle longlisttitels, onder de noemer #DeZin. Deze zijn te vinden op het online leerplatform Lessonup.com.

19 mei is bekendgemaakt dat de 32ste Libris Literatuur Prijs van vijftigduizend euro is gewonnen door Safae el Khannoussi voor haar roman *Oroppa*, librisprijs.nl.

Heel Nederland Leest

Onder de paramariboom (2018) van schrijver, podcast- en documentairemaker Johan Fretz (1985) is dit jaar het centrale boek van 'Heel Nederland leest'. De Bibliotheekcampagne in de maand november richt zich op het samenbrengen van mensen door ze hetzelfde boek te laten lezen. Het boek is gekozen omdat het 25 november vijftig jaar geleden is dat Suriname onafhankelijk werd van Nederland. CPNB-directeur Eveline Aendekerk: 'Dit jaar kiezen we bewust voor een verhaal dat raakt aan gedeeld verleden, identiteit en afkomst. **Onder de paramariboom** is een indringende, maar ook geestige en liefdevolle zoektocht naar roots en verbondenheid – thema's

die vijftig jaar na de onafhankelijkheid van Suriname nog altijd resoneren.' Fretz schreef zijn tweede roman nadat hij als negentwintigjarige voor het eerst zijn moeders geboorteland bezocht toen hij in Paramaribo als gastspreker mocht optreden tijdens een politieke jongerenbijeenkomst. Tot die tijd had hij nooit veel interesse in zijn verleden, maar vanaf het moment dat hij in Suriname was geland, voelde hij verwantschap: 'Kennelijk [...] stroomt het land door mijn aderen, ligt het besloten in mijn genen,' vertelde hij indertijd in een interview in *NRC*. Hij wist meteen dat hij er een boek over zou schrijven.

Onder de naam 'Heel De Klas Leest' is *Onder de paramariboom* beschikbaar voor bovenbouw havo en vwo. Een lespakket met 32 boeken en een lesbrieft is verkrijgbaar via onderwijs.cpn.nl.

LEESCOALITIE FINALIST VOOR DE STER GOUDEN LOEKI

De campagne 'Wie leest heeft een goed verhaal' van de Leescoalitie en bureau Alfred International was dit jaar finalist voor De Ster Gouden Loeki voor beste tv-commercial van 2024. De korte film over twee leerlingen die elkaar vinden omdat ze hetzelfde boek lezen, was vanaf eind november 2024 op tv en in de bioscoop te zien. Daarnaast hingen er door het hele land abri-posters. Zo heeft de boodschap over het belang en de kracht van lezen al zo'n zestig procent van de Nederlanders bereikt. De campagne heeft niet gewonnen, toch wordt de nominatie als een mijlpaal gezien: nooit eerder heeft een op lezen gerichte reclamefilm tussen advertenties gestaan van grote namen als HEMA, Albert Heijn en KPN (de winnaars van respectievelijk goud, zilver en brons). Dankzij de zeer goede ontvangst van de commercial kan de Leescoalitie (een samenwerking van tien leesbevorderende organisaties) door met de grootschalige aanpak: de komende jaren zal ieder jaar rond de kerstperiode één belangrijke waarde van lezen in een reclamefilm worden uitgelicht om het belang van lezen blijvend onder de aandacht te brengen.

wieleestheeftengoehverhaal.nl

Boekenweek van Jongeren wordt Goed Verhaal

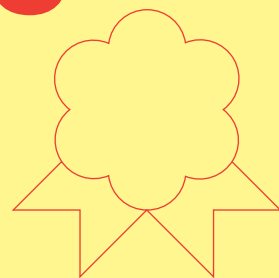
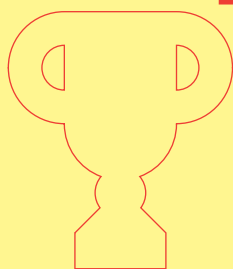
De 'Boekenweek van Jongeren' gaat verder als 'Goed Verhaal'. De op leesinspiratie en -plezier gerichte campagne duurt de hele maand september en sluit aan bij de boodschap van de Leescoalitie 'Wie leest heeft een goed verhaal'. Met deze vertaling brengt Stichting CPNB relevante initiatieven van de Leescoalitie voor het voortgezet onderwijs onder de aandacht bij docenten.

'Goed Verhaal' trapt af met de bekendmaking van de tien genomineerden voor het Beste Boek voor Jongeren en het verspreiden van 3PAK. De verhalenbundel voor jongeren (vijftien tot achttien jaar) bevat dit jaar drie verhalen van respectievelijk Buddy Tegenbosch, Maartje Wortel en Dilan Yurdakul, en zal in september gratis worden uitgedeeld op middelbare scholen en in boekhandels en bibliotheken. Vanaf dit jaar krijgen 3PAK en de prijs Beste Boek voor Jongeren bovendien een plek binnen het platform Hebban in de Klas. CPNB-direc-

teur Eveline Aendekerk: 'Hebban in de Klas is in een paar jaar tijd uitgegroeid tot een groot platform voor leesplezier binnen het voorgezet onderwijs. [...] Door onderdelen van de Boekenweek van Jongeren hier te integreren, maken we de meeste impact.' Eveneens nieuw is het lesmateriaal bij de nominaties voor het Beste Boek voor Jongeren. Ook maken de tiptitels van de Jonge Jury deel uit van de nieuwe campagne. 21 september worden de winnaars van het Beste Boek voor Jongeren bekendgemaakt tijdens Boekfest, van internationaal literatuurfestival ILFU in Utrecht. Literatour, de schrijverstournee langs middelbare scholen, is voortaan in handen van de Schrijverscentrale.

DE WINNAARS VAN 2025

Het was een voorjaar vol literaire prijzen – en dan is het jaar pas halverwege. Wie kwamen er als winnaars uit de bus? En hoe kun je al deze prijzen van elkaar onderscheiden?

De Boon

Onze zuiderburen reiken elk voorjaar de Boon voor Jeugdliteratuur uit, de prijs voor het beste jeugdboek van het voorafgaande jaar tot 1 september, vanaf 1 september van het jaar daarvoor. Zo kon de prijs dit jaar gaan naar *Wat ons nog rest* van Aline Sax, dat verscheen in oktober 2023 (Salto). Sax beschrijft de nadagen van de Tweede Wereldoorlog vanuit het perspectief van een zeventien-jarig meisje dat zich schuilt in een kelder in Berlijn. Een indringende impressie, vond de jury, 'een boek dat aan je ribben blijft plakken'. De Boon voor Fictie en non-fictie ging naar *Oroppe* van Safae el Khannoussi (Pluim), dat vorig jaar de bestsellerlijst bestormde. 'Oroppe' staat voor Europa; het is een wervelende, uitbundige vertelling over een duistere kant van de samenleving die meestal onzichtbaar blijft. De Boon bestaat sinds 2022 en wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid. Het prijzengeld bedraagt vijftigduizend euro. De winnaars van de publieksprijs krijgen vijfduizend euro. deboon.be

De Boekhandelsprijs

Geen nominaties, geen vakjury, geen publieksstemming: de Nederlandse Boekhandelsprijs is een verkiezing onder boekverkopers. De prijs werd opgericht in 2015 en is geïnspireerd op prestigieuze boekhandelsprijzen in het buitenland. Er wordt een werk bekroond dat in de ogen van de boekverkopers meer aandacht verdient. De prijs bestaat uit een landelijke reclamecampagne plus een luxe boekhandelseditie. In februari werd *Liften naar de hemel* van Lex Paleaux (Ambo|Anthos) uitverkoren, het verhaal van de zestienjarige Quintin, die na te zijn ontslagen uit een jeugdinrichting in een afgelegen gebied in Canada belandt, waar hij geniet van het ruige landschap en onverwacht vriendschap sluit met een peuter, een kalfje en een dakloze indiaan. Het verhaal is bijna volledig gebaseerd op Paleaux' eigen leven.

boekhandelsprijs.nl

De Woutertje Pieterse Prijs

De grootste prijs voor kinder- en jeugdliteratuur in Nederland, de Woutertje Pieterse Prijs (WPP), ontleent zijn naam aan een Amsterdamse jongen met een levendige fantasie uit het werk van Multatuli. Het bekroonde werk moet bij voorkeur getuigen van een eigenzinnige geest en er verzorgd uitzien. Tijdens een feestelijke uitdijding van *De Kindertaalstaat* werd de winnaar van 2025 bekendgemaakt: *Oever* van Ludwig Volbeda (Querido). Volbeda, die van huis uit een tekenaar is, verraste vorig jaar met zijn verbluffend rake roman voor tieners. Het is een troostrijk, aangrijpend verhaal over Jip, die een zelfportret moet maken voor school, maar met die opdracht strandt. Jip is namelijk geboren als meisje, maar voelt zich niet zo. 'Een overrompelende en liefdevolle ode aan "worden wie je bent", die alle zintuigen raakt,' roemt de jury. De prijs bestaat uit een oorkonde en een cheque van vijftienduizend euro.

woutertjepieterseprijs.nl

De Inktap

De Inktap is een literaire jongerenprijs die wordt toegekend door scholieren uit de bovenbouw van havo en vwo. Zij lezen, discussiëren en beoordelen de drie genomineerde titels in leesclubs op school. In een creatief juryrapport beargumenteren ze welk boek volgens hen De Inktap moet winnen. De stemmen van alle schooljury's samen bepalen wie de winnaar is. De nominaties worden sinds vorig jaar vastgesteld door docenten Nederlands. Zij kunnen hun stem uitbrengen op de titels van de shortlists van de drie grote literaire prijzen: de BNG Bank Literatuurprijs, de Boekenbon Literatuurprijs en de Libris Literatuur Prijs. Tijdens de slotdag van de Inktap in april ging de prijs naar de Groningse Tiemen Hiemstra voor zijn debuut *W*. (Das Mag). Daarin komen twee beste schoolvrienden elkaar weer tegen in hun studententijd, waarna ze de draad weer oppakken. Als *W* verdwijnt blijft hoofdpersoon Olaf in verwarring achter. Zie ook de schrijverscolumn van Tiemen Hiemstra op p. 35. inktaap.nl

De Grote Poëzieprijs

De Grote Poëzieprijs, goed voor twintigduizend euro, is het visitekaartje van de Nederlandstalige poëzie, en de opvolger van de VSB Poëzieprijs. De winnaar werd in april bekendgemaakt in debatpodium Arminius in Rotterdam in een live-uitzending van het radioprogramma *Opium*. Paul Demets werd gelauwerd voor zijn bundel *De schaamsoort. Briefgedichten aan Guido Gezelle* (PoëzieCentrum), waarin hij schrijft over de kwetsbaarheid van het mens-zijn in relatie tot de natuur. Uit Demets' poëzie spreekt een grote maatschappelijke betrokkenheid. Hij verwerkt eigentijdse onderwerpen als gender, corona, migratie en ecologie. De publieksprijs ging naar Anne Provoost met haar bundel *Decem*. veerhuisrotterdam.nl

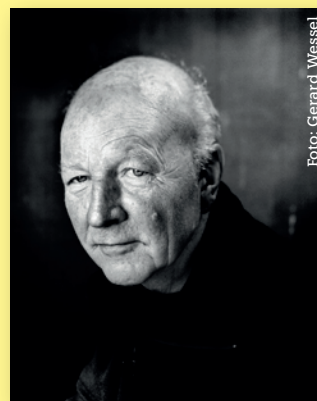

Foto: Gerard Wessel

De P.C. Hooft-prijs

De beroemde dichter en schrijver van de Gouden Eeuw, P.C. Hooft, is niet alleen naamgever van de chicste winkelstraat van Amsterdam, maar ook van de meest eervolle Nederlandse literatuurprijs. De prijs wordt jaarlijks toegekend aan een Nederlandse auteur, afwisselend voor proza, essayistiek en poëzie. In 2025 ging de prijs naar het proza van Maarten 't Hart (1944), van huis uit gedragsbioloog, die debuteerde in 1971 met *Stenen voor een ransuil*. De jury onder voorzitterschap van Lieneke Frerichs noemt hem een erudiete romancier. 'Zijn boeken waarin wellust, politiek en het gereformeerde geloof om voorrang strijden, hebben vele lezers geboeid en zullen ook de hedendaagse lezer niet onberoerd laten.' Het Literatuurmuseum organiseert de toekenning; de prijsuitreiking vond plaats in mei. literatuurmuseum.nl

WELKE LITERAIRE PRIJZEN VOLGEN ER NOG IN 2025?

Libris Literatuur Prijs
(zie pagina 24)

Europese Literatuur Prijs
voor het beste vertaalde boek
(4 september)

Archeon Thea Beckmanprijs
voor het beste historische jeugdboek
(13 september)

Beste Boek van Jongeren
(15 september)

Gouden Griffel en Gouden Penseel
(27 september)

Nederlandse Biografie Prijs
(21 oktober)

Boekenbon Literatuurprijs
(5 november)

Nienke van Hichtum-prijs,
voor jeugdboeken
in de categorie 13+
(23 november)

Jan Wolkersprijs voor het beste Nederlandse natuurboek
(23 oktober)

Jenny Smelik-IBBY Prijs
voor culturele diversiteit in jeugdboeken (4 november)

Anna Blaman Prijs voor auteurs in en rond Rotterdam
(2 december)

Max Velthuijs-prijs,
de driejaarlijkse oeuvreprijs
voor Nederlandse illustratoren
(datum nog niet bekend)

“ Ik verkiez het Nederlands

Will-Limba Moleka
(1999) begon met een taalachterstand op school.

Ondertussen is hij uitgegroeid tot een authentieke, bevlogen leesbevorderaar met een grote liefde voor de Nederlandse taal. ‘Lezen moet voor jongeren vanzelfsprekend worden.’

Will-Limba was twaalf toen hij van Vlaardingen naar een dorpje bij Antwerpen verhuisde. De reden? ‘De uitslag van de Cito-toets. Ik kreeg mavo-advies en de school was niet van plan daarvan af te wijken,’ licht Will-Limba toe. ‘Dat was heel teleurstellend. Omdat mijn ouders vermoedden dat ik meer academisch ingesteld was en ik in België wél op vwo-niveau kon doorstromen, besloten ze uit Vlaardingen te vertrekken.’ Dat veranderde het leven van Will-Limba behoorlijk. Ineens had hij stapels huiswerk. En hij had last van heimwee. Maar toen dat eenmaal over was, bloeide hij op: hij doorliep het aso, algemeen secundair onderwijs (het Belgische vwo) met gemak, waarna hij een studie Handelswetenschappen aan de universiteit van Antwerpen afrondde met een bachelor. Maar, vertelt hij, ‘die studie bedrijfseconomie interesseerde me eigenlijk niet. Sinds ik dankzij mijn leraar Nederlands heb ontdekt dat mijn

hart bij de literatuur ligt, voel ik een drive die passie te delen. Dat begon met het publiceren van recensies op een Instagram-account en het creëren van een community. Ondertussen run ik mijn eigen eenmansbedrijfje Limba-CommV en de stichting Read en Relax: ik geef lezingen en adviseer scholen en bibliotheken rondom leesbevordering. En ik organiseer leesevenementen voor jongeren tussen de achttien en dertig in boekcafé Boekowski in Antwerpen. Ik wil van mensen lezers maken en hun culturele intelligentie opkrikken. Bovendien wil ik voor mensen die net als ik een migratieachtergrond hebben, ruimte creëren in de letterensector. Ik heb het al eens gezegd, maar binnen de letterenwereld ben ik een zwarte stip op een wit doek. Dat moet veranderen.’

Dat is geen eenvoudige opgave.

‘Zeker niet. Wie een lezer wil worden, zal ook de taal moeten beheersen. Met ouders die beiden uit Congo komen, weet ik hoe moeilijk dit kan zijn. Thuis spraken we tot en met mijn vierde jaar altijd Frans, wat ertoe leidde dat ik in groep één van de basisschool ben

blijven zitten. Later ontwikkelde ik ook schrijfangst. Ik durfde geen enkele fout te maken, bang om gelabeld te worden als die jongen met een migratieachtergrond. Ik wilde juist gezien worden als iemand die het Nederlands echt goed beheerst.'

Hoe heb je je Nederlands uiteindelijk opgekrikt?

'Mijn vader heeft daarin een grote rol gespeeld. Hij was kunstschilder in Kinshasa en is pas als jongeman naar Nederland verhuisd. Hij sprak alleen Frans en Lingala. Toch gaf hij mij en mijn zussen het goede voorbeeld door altijd intensief en met veel plezier Nederlands te oefenen terwijl hij het echt geen makkelijke taal vond. Hij pushte ons ook om zoveel mogelijk Nederlands te spreken. En hij nam me altijd mee naar de bibliotheek. Daar koos ik vooral strips – *Robbedoes*, *Sjors en Sjimie*, *Garfield* – en soms las ik wat van Annie M.G. Schmidt. Zo begon mijn leescarrière. Maar die werd onderbroken toen mijn vader aan het begin van mijn middelbareschooltijd overleed. Ik belandde in een leesdip, zoals veel tieners trouwens. Gelukkig heeft mijn leerkracht Nederlands mij daar weer uitgehaald. Hij tipte boeken, sprak altijd vol vuur over wat hij zelf gelezen had en voerde leesgesprekken om te achterhalen waarnaar je belangstelling uitging. Door zijn enthousiasme ontdekte ik *Op commando* van Tom Clancy, een actiethriller die zich afspeelt tegen de achtergrond van de Krimoorlog in Oekraïne. Het was alsof ik naar een film in mijn hoofd keek. Geweldig vond ik het. Zo kreeg lezen een tweede kans.'

Veel jongeren lezen Engelstalige boeken, jij verkiest het Nederlands?

'Zeker, ja. Ik vind het Nederlands een rijke taal. Ik houd van mooie zinnen. Als ik lees, zoek ik vaak bewust naar woorden of zegswijzen die ik nog niet ken. De diversiteit in het taalgebruik is groot. Als leesbevorderaar probeer ik dat ook door te geven. Door samen boeken te lezen en verschillende schrijfstijlen naast elkaar te leggen, wil ik jongeren laten ervaren wat de kracht van de Nederlandse taal is.'

Sluit de taal van schrijvers wel voldoende aan bij de taal van jongeren?

'Goh, dat is een lastige vraag. Ik vind niet dat je als schrijver je taalgebruik

Taal is als vuur, je moet haar zuurstof geven om te onderhouden

compleet op jongeren hoeft af te stemmen. Edward van de Vendel is toch echt een hele goede jeugdboekenschrijver, maar hij schrijft zoals hij zelf wil schrijven. Ik geniet daar enorm van. De onderwerpen van de verhalen zijn misschien belangrijker: veel jongeren houden zich bezig met actuele zaken zoals politiek, gender, klimaat. Daar moet denk ik wel meer bij worden aangehaakt.'

Je hebt ondertussen zelf ook een jeugdboek geschreven, *Limbaverse*. Hoe heb je dat aangepakt?

'Nogal strategisch. Omdat ik al vrij snel wist dat ik wilde schrijven voor tien- tot veertienjarigen die niet graag lezen of die uit een leesdip moeten komen, wist ik dat de leefwereld van de hoofdpersoon voor die doelgroep herkenbaar moest zijn. Zo kwam ik op het idee van een vijftienjarige Congolees-Angolese jongen die niet van lezen houdt, maar dankzij een toevallige ontmoeting met een boekenliefhebber via de bibliotheek in de avontuurlijke wereld van Fantasia belandt. Limba, zoals die

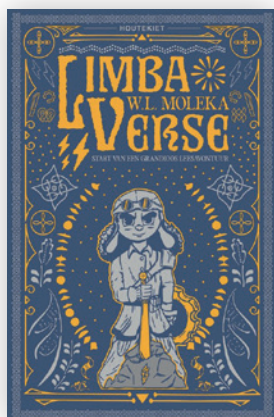
jongen natuurlijk niet toevallig heet, gebruikt straattaal en hier en daar wat Portugees als hij met zijn moeder spreekt. Maar doordat hij net als Chris, zoals de boekenliefhebber heet, steeds meer een lezer wordt, verandert zijn vocabulaire geleidelijk aan. Als er een vervolgdeel komt, zal ik Limba's taal zeker nog verder laten evolueren. Ik heb zelf ondervonden hoe dat is, hoe je woordenschat en zinsopbouw heel ongemerkt anders worden naarmate je meer gaat lezen. Echt fascinerend.'

Kan je dit illustreren?

'Dat ik nieuwe en andere woorden begon te gebruiken, merkte ik vooral als ik thuis ging eten bij mijn moeder. "Je praat zo serieus," zei mijn zusje dan als ik een verhaal deelde. Ik herinner mij bijvoorbeeld dat ik vertelde over de biografie *Stalin*. De jeugdjaren van Simon Sebag Montefiore en dat ik Stalin beschreef als een compleet megalomaan persoon. [lachend] Toen ik mijn zusje de betekenis daarvan had uitgelegd, zei ze, "Zeg dan gewoon dat hij een dictator was." "Arbitrair" is ook zo'n woord dat mij direct opviel toen ik het de eerste keer tegenkwam. Woorden die ik mooi vind, zoals "vrijpostig" en "onbetamelijk" onderstreep ik trouwens, zodat ik ze kan uitproberen. Soms lukt dat, soms niet.'

Als kind sprak je thuis Frans, zei je eerder. Is je Frans even goed als je Nederlands?

'Zeker niet. Ik spreek eigenlijk altijd Nederlands. Zelfs met mijn moeder, al antwoordt ze mij dan wel in het Frans of in het Lingala. Taal is als vuur, je moet haar zuurstof geven om te onderhouden. En dat kan je doen door heel veel boeken te lezen.' ●

Over Will-Limba Moleka

Will-Limba Moleka (Vlaardingen, 1999) is leescoach en cultureel ondernemer. Sinds zijn achttiende voelt hij zich geroepen om jongeren aan het lezen te krijgen. Will-Limba heeft twee bedrijven opgericht: LimbaCommV en Read & Relax vzw. Daarbij zet hij zich in voor het bevorderen van leesmotivatie en -plezier middels lezingen op scholen en bibliotheken en toegankelijke leessessies in café Boekowski (Antwerpen). In maart ontving hij als allereerste de Prijs Rita Ghesquiere (fondsritaghesquiere.be) voor zijn leesbevorderende activiteiten. Deze prijs (ter waarde van vijfduizend euro) is

vernoemd naar de Belgische literatuurwetenschapper en jeugdliteratuurspecialist Rita Ghesquiere (1947-2018) en bekroont personen die zich creatief en duurzaam inzetten voor leesbevordering. Eind vorig jaar debuteerde Will-Limba als schrijver: *Limbaverse* (Houtekiet, 10+) is een avonturenverhaal over een jongen die de liefde voor lezen ontdekt. De illustraties heeft Will-Limba zelf getekend. Het verbeelden van het verhaal heeft hem volgens eigen zeggen geholpen bij het schrijven. Om zich verder te bekwalen volgt hij momenteel de opleiding postgraduaat Leescoach aan hogeschool Odisee in Brussel.

WIE LEEST HEEFT EEN GOED VERHAAL

Jan Joost
van Gangelen

De hyper- focus is óók groot

Als lid van het boeken-
panel van talkshow *Eva* is
Jan Joost van Gangelen
direct een van de invloed-
rijkste leesbevorderaars
van Nederland. 'Laat mij
maar degene zijn die iets
toegankelijk aanraadt aan
mensen die misschien
maar een boek per jaar
lezen.'

Tekst
Maarten
Dessing
Foto
Bop Mulder

Was Jan Joost van Gangelen ooit leraar Nederlands? Toen de redacteur van *Eva* dat in zijn bio las, stuurde ze de presentator van sportzender ESPN een appje. Betekende dat dat hij veel las? 'Het ene heeft niet per se met het ander te maken, maar: ja,' blikt hij terug in het Hilversumse grand café op drie minuten lopen van zijn huis. 'Zo'n vier boeken per maand, schat ik.' Zo belandde hij met schrijfster Roxane van Iperen en presentator Paul de Leeuw in het boekenpanel van de talkshow, dat sinds december vijf keer te zien is geweest. Dankzij de miljoen kijkers die vier dagen per week om 19.00 naar NPO1 kijken – en nog een half miljoen die de uitzending later terugkijken – is Van Gangelen (ondanks zijn tijdelijke afwezigheid vanwege een burn-out) in één klap een van de invloedrijkste leesbevorderaars geworden.

Bekijk de bestsellerlijst maar. Al na de tweede uitzending verschenen getipte boeken in de Bestseller 60: *Het uur van het hart* van Irvin D. Yalom (op 14) en *Wondermond* van Anne-Gine Goemans (op 29). Na de derde aflevering kwam *Tussenjaren* van Yannick Dangre nieuw binnen (op 21). En anders dan Yalom en Goemans had die nog nooit zo'n succes.

Voorafgaand aan elke uitzending stuurt Van Gangelen zes titels in, die hij nog niet heeft gelezen. Om zijn selectie te maken, spit hij een uur in boekhandel Voorhoeve in het centrum: omslagen bekijken, pagina's doorbladeren, twee bladzijden lezen. De redactie kiest vervolgens één boek uit zijn selectie. Hierdoor lijkt het alsof Van Gangelen een voorkeur heeft voor lekker weg leesproza. Toegankelijke fictie als *Liften naar de hemel* van Lex Paleaux en *Als de wolven huilen* van Kristin

Hannah en thrillers als *Koning van Os* van Jo Nesbø – zijn favoriete schrijver. In werkelijkheid houdt hij juist van afwisseling. Hij geniet net zo goed van serieuze literatuur die hem aan het denken zet.

Zoals *Tussenjaren*. In die roman ziet een man na dertig jaar, volgens afspraak, zijn verloren jeugdliefde terug. 'Zo'n boek is voor mij een spiegel, omdat het me doet denken aan mijn eerdere relaties en hoe dat had kunnen verdergaan. Voor mijn huidige vrouw had ik twee serieuze relaties. Dan zit ik zomaar een halfuur te mijmeren voor ik doorlees.' Maar het deert Van Gangelen niet dat hij in een specifiek hoekje is beland. 'Er zijn maar weinig veelvraters. De meeste mensen zijn als mijn broer. "Wanneer moet ik een boek lezen?" zegt hij soms. "Misschien in de vakantie, eentje." Dan moet je niet aankomen met bloemrijk proza zoals Dangre dat schrijft. Laat mij voor hen maar degene zijn die iets toegankelijk aanraadt.'

Zo krijgt hij ook jongeren aan het lezen, heeft hij gemerkt aan reacties van docenten en ouders. 'Ik hou van coming of age-verhalen, zoals *Liften naar de hemel* en *Wondermond* – misschien omdat ik mezelf zo'n jongen voel. Het zijn allebei boeken over jonge mensen die nog hun weg moeten vinden in de wereld. Die kun je moeiteloos op je lijst zetten.'

Het liefst leest Van Gangelen 's nachts op zolder. Vier avonden per week is hij pas na middernacht thuis van een uitzending. Voordat hij naar bed gaat, vaak rond halfdrie, leest hij zo'n tachtig bladzijden, soms nadat hij eerst mindfulness-oefeningen heeft gedaan. Als ADHD'er – officieel gediagnosticeerd toen hij 35 jaar was – geven deze activiteiten hem de noodzakelijke rust. 'Ik lees ook op andere plekken. In de tuin, bij goed weer. Op het strand zelfs. Maar dan moet ik een beschut plekje zoeken. 's Nachts is de kalmte er vanzelf. De hele wereld is stil, er komt geen enkele energie van buiten. Het spinnen van de kat is het enige geluid. Het boek

Zeker 95 procent van de klas was nog nooit in de bibliotheek geweest

kan me dan helemaal omarmen, alsof ik in een trance raak.'

ADHD'ers hebben zelden de rust om zich tot een boek te zetten. Hij erkent dat onmiddellijk. 'Maar de hyperfocus is óók groot. ADHD'ers zijn óf *all over the place* óf monomaan helemaal in een activiteit. De eerste vijf tot tien bladzijden zijn daarom erg moeilijk. Ben ik te onrustig. Maar als die hobbel genomen is, ben ik echt in het boek verdwenen.'

Het is niet dat Van Gangelen op een gegeven moment het lezen ontdekte als medicijn. Het boek hoort al zijn hele leven bij hem. Zijn moeder las onge-looflijk veel voor – waar hij nu als vader van een dertienjarige zoon en elfjarige dochter een voorbeeld aan neemt. Later las hij klassiekers van Jan Terlouw en Thea Beckman. Of, nog later, de thrillers van zijn vader: Ludlum, Forsythe, Sjöwall & Wahlöö. Hij ging zelfs Nederlands studeren aan de VU in Amsterdam. Al was dat niet uit liefde voor het boek. 'Toen ik twee keer was uitgeloot voor de School voor Journalistiek, moest ik iets anders verzinnen. Die studie was niet altijd even leuk. Moesten we zinnen van een meter lang ontleden. Ik dacht alleen maar: waar heb je dat in hemelsnaam voor nodig?!' Toch ontdekte hij in die jaren wat hij 'het leuke lezen' noemt. Niet de historische letterkunde. *Mariken van Nieumeghen* vond hij taai. Modernere boeken als *De Avonden* waren wel goed, 'maar ik ging toch voor toegankelijke boeken. Giphart, Zwagerman, ook wel Grunberg. Daar heb ik enorm

van genoten. Mensen zeiden wel dat het geen literatuur was. Dat vond ik zo'n geluk.'

Na zijn studie werd hij inderdaad leraar – dat had de redacteur van *Eva* goed gezien. Van 1997 tot 2004 stond hij voor de klas bij achtereenvolgens twee vmbo's in een Amsterdamse achterstandswijk. 'Ik was toen 23, ik had geen zin om op een gymnasium aan de slag te gaan. Ik was op zoek naar reuring. Die kon ik daar meer dan genoeg krijgen.'

Het boek speelde in zijn lessen maar een marginale rol. Eerder concentreerde hij zich op begrijpend lezen. Hij had ook zoveel kinderen in de klas die een andere thuistaal hadden en het Nederlands niet goed machtig waren. 'Ik was vaak heel praktisch bezig, door ze te leren een sollicitatiebrief te schrijven, zodat ze daarmee later op het mbo stages konden regelen.'

Dus leesbevordering? Dat zat er nauwelijks in. 'Ik ging met de derde klas naar de bibliotheek. Zeker 95 procent was daar nog nooit geweest. Met lezen had het verder weinig te maken. Alleen het hoogste niveau had ook een leeslijst. Maar ik was al lang blij als ze *Het gouden ei* lazen. Velen kwamen ook aan met Carry Slee of vertalingen van boeken uit hun eigen land. Ik vond dat allemaal goed.'

Pas nu hij op televisie boeken bespreekt, kan hij echt mensen aanzetten tot lezen. 'Al weet ik dankzij mijn eigen kinderen hoe moeilijk dat is. Zij zijn zó bezig met hun telefoon dat ik elk boek dat ze oppakken al beschouw als pure winst.' ●

Jan Joost van Gangelen (1974) werkte tijdens zijn leraarschap ook als redactie-assistent bij *NOS Sport*. In 2001 debuteerde hij op televisie. Na omzwervingen bij Talpa en RTL werkt hij sinds de oprichting van ESPN in 2008 bij deze sportzender. Daar presenteert hij onder meer *De Eretribune*.

OP DE COVER

Een kijkje in
het atelier van
Merlijne Marell

“DE BROMVLIEG IS EEN VLIEGEND JUWEEL

Merlijne Marell verraste met haar illustraties in *Metamorfose*, waarin ze de gedaantewisseling van dieren zacht en kleurrijk verbeeldt. Ze werkt heel ambachtelijk, met een tijdrovende combinatie van lino en monotype. 'Ik haal mijn plezier uit met de hand werken.'

Merlijne Marell heeft een atelier in de Transformatie in Arnhem, een statig bakstenen gebouw dat vroeger onderdeel was van het Gelderse elektriciteitsbedrijf. Nu werken er zo'n honderd creatievelingen. In haar atelier op de eerste verdieping heeft ze een heel eigen wereld gecreëerd. Aan de muur hangt een geitenkop, in een vitrinekast liggen droogbloemen en insecten. Achter haar tafel hangen afdrucken van bloemenweides en bossen, waarin een wolfachtig personage rondspringt. Het is de schurk die ze bedacht voor haar afstudeerproject. 'Het is een kruising tussen een mens en een wolf met horentjes. Toch is hij niet alleen maar slecht, hij heeft ook zijn onzekere kanten.'

Eigen handschrift

Marell studeerde illustratie in Rotterdam en vervolgde haar opleiding in Gent, omdat ze zich verder wilde verdiepen in het vertellen van verhalen. Daar kreeg ze les van coryfee Carll

Cneut, maar ook van uitgever Marita Vermeulen en Saskia de Bodt, bijzonder hoogleraar illustratie. 'Zij gaven colleges over de geschiedenis en de praktijk van illustratie. Dat was heel inspirerend. In Gent kreeg je veel meer tijd om aan een opdracht te werken en je eigen handschrift te ontwikkelen – daar was ik aan toe. Compleet anders dan in Rotterdam: daar was de uitvoering vaak ondergeschikt aan het concept.'

Minder zwart-wit

Als afstudeerproject begon ze aan *Schobbejacques en de 7 geiten*, waarin haar schurkachtige held kennismakert met zeven niet compleet onschuldige geitjes. 'Het traditionele sprookje was voor mij alleen een kapstok om een eigen verhaal te maken, dat minder zwart-wit is dan het origineel.' De uitvoering van het project kostte haar bijna tweeënhalf jaar, ook omdat ze alles zelf met de hand wilde drukken. Via crowdfunding kon ze 36 exemplaren realiseren. Later verscheen het

boek ook bij uitgeverij Loopvis en ging het alsnog op de offsetpers, maar iedere band kreeg wel een handmatige zeefdruk.

Met een wattenstaafje

En nu is er *Metamorfose*, een schitterend prentenboek waarin ze laat zien hoe ingenieus dieren als de zeventienjaarscicade en de bromvlieg van vorm veranderen. De prenten vallen op door hun fraaie composities en warme kleuren. Aan de hand van de bij laat ze zien hoe ze dat effect bereikt. 'De basisvorm maak ik met linoleum, dat geeft een vrij hard contour. Na de eerste drukgang stap ik over op monotype. Ik druk een koperen plaat op de nog natte inkt. Die laat ik drogen, en daarna rol ik er een volgende kleur op. Overal waar ik geen kleur wil, haal ik die weg met een wattenstaafje of doekje. Na verschillende drukgangen stapelen de kleuren zich op en smelten ze samen. Zo krijg je een mooie diepte en wordt de afdruk ook zachter.'

Een andere wereld

Het project kwam op haar pad door een gesprek met Sofie van Sande, uitgever bij Lannoo. 'Ze was geïnteresseerd geraakt in mijn werk en vroeg me: welk boek wil je maken? Ik dacht aan een mooi non-fictie boek over gedaanteverwisseling.' Het klikte met schrijver Geert-Jan Roebbers. Vier jaar geleden maakte ze al de eerste prent, maar het project kwam even stil te liggen toen Marell er een jaar tussenuit ging. 'Ik zat klem en voelde de noodzaak om even iets helemaal anders te doen. Ik monsterde aan op een zeilend vrachtschip. Op windenergie vervoerden we natuurwijnen van Zuid-Frankrijk naar Denemarken en bier van Ierland naar Frankrijk. Het was een compleet andere wereld: fysiek zwaar en sociaal intensief. Onderweg had ik weinig tijd om aan illustraties te denken. Na thuiskomst had ik het atelier enorm gemist. De bron was weer helemaal hersteld. Nu onderga ik zelf een metamorfose: ik word binnenkort moeder.' ●

**Ik
monsterde
aan op een
zeilend
vrachtschip**

Merlijne Marell

(Arnhem, 1986) studeerde Illustratie aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam. Na haar afstuderen in 2009 vervolgde ze haar opleiding bij de School of Arts in Gent. Ze debuteerde als kinderboekenmaker met *Schobbejacques en de 7 geiten* bij uitgeverij Loopvis in 2015. Het werd geselecteerd als een van de Best Verzorgde Boeken en bekroond met een Vlag & Wimpel van de Penseeljury. In 2018 volgde het nachtverhaal *Volle Muil* met tekst van Tom Marien. Eind 2024 verscheen *Metamorfose* met tekst van Geert-Jan Roebbers bij Lannoo. Merlijne Marell verkoopt prints en Ansichtkaarten via haar webwinkel. merlijnemarell.nl

Gekleed als boekendokters zijn docenten Nederlands **Renate van der Geer** en **Bertil Govers** het gezicht van het leesonderwijs op het Segbroek College in Den Haag. Hoe dat eruitziet, vertelt Van der Geer. Hoe andere scholen het voorbeeld van de inspiratieschool voor leesonderwijs kunnen kopiëren, legt Govers uit.

Tekst Maarten Dessing

“

**Iedere
school
kan klein
beginnen**
BERTIL GOVERS

‘En of we trots zijn dat we – als nog maar één van de drie VO-scholen in Nederland – door de Kennistafel Effectief Leesonderwijs zijn uitgeroepen tot inspiratieschool op het gebied van leesonderwijs. Wie had dat met kerst 2021 kunnen bedenken! Maar om te zeggen dat we sindsdien worden platgebeld? Ik snap het wel: het concept inspiratiescholen moet groeien. Als andere docenten maar niet denken dat ons beleid veel werk zou zijn dat weinig oplevert.

Het is waar dat wij er uit enthousiasme zoveel extra tijd in stoppen. Omdat Renate en ik zo op één lijn zitten, steken we ook elkaar aan om steeds iets leukers te bedenken. Dat geeft ons energie. En ja, de resultaten zijn haast niet te

“

**Alles om
persoonlijk
advies te
geven**
RENATE VAN DER GEER

‘De boekendokters hadden eerst helemaal niets met leesonderwijs te maken. De rector wilde met kerst alle medewerkers een boek cadeau doen – zo’n veertig, vijftig titels, van alles wat – en vroeg of Bertil en ik daar iets leuks omheen konden verzinnen. Joh, zei ik, laten we een witte jas aantrekken en doen alsof we iedereen een boek voorschrijven. Iedereen vond dat zo hilarisch dat we dachten: dat moeten we uitbouwen. Maar dan voor leerlingen.

Het geheim achter de boekendokters is het persoonlijk advies. We denken niet: dit boek is geschikt voor de brugklas, we kijken: wat vindt deze leerling interessant? Waar is die mee bezig? Het is eigenlijk best makkelijk om een beeld van een leerling te krijgen. Iedereen heeft hobby’s, iedereen komt ergens

vandaan – op onze school vooral uit Den Haag. Iedereen is weleens geraakt door een boek of een film, zodat je kunt zeggen: “Maar dan heb ik nog iets voor je.”

De witte jassen zijn ook een marketing-instrument om leerlingen aan lezen te herinneren. Toch trekken we ze helemaal niet zo vaak aan. In het begin van het schooljaar zitten we wekelijks in de pauze in de mediatheek, waar iedereen zonder afspraak langs kan komen. Als het jaar eenmaal op gang is gekomen, is dat niet meer zo nodig. Dan dragen we de jassen bijvoorbeeld nog op ons jaarlijks Boekenweekfeest met optredens, gastlessen en allerlei activiteiten. De Boekendokters is dan ook alleen maar de blikvanger van een breder beleid. We zitten op Instagram, organiseren een kerstverhalenwedstrijd,

meten. Maar zolang je niet verwacht dat alle dertig leerlingen een getipt boek gaan lezen, is er veel moois op te merken. Boeken op posters die geregeld opduiken tijdens mondelinge examens. Of de enorm gestegen deelname aan De Inktap.

Het enige wat je nodig hebt om ons beleid te kopiëren, is daarom een voortrekker – die – belangrijk! – draagvlak bij de directie heeft. Vervolgens kun je klein beginnen, met bijvoorbeeld een postercampagne. Dat hebben wij ook gedaan. Toen we met de Boekendokters begonnen, deden we alleen mee aan De Inktap. Daar hebben we steeds iets aan toegevoegd. Vervolgens kan iedere school het zo groot maken als die wil. Je hóéft geen Boekenfeest te organiseren.

Wij zijn ook een lerend team. Als iets niet werkt, stoppen we ermee. Zoals met onze column in de wekelijkse podcast van school. Voor een leestip-podcast kunnen we beter een andere vorm zoeken. Ook denken we steeds na over hoe we anderen erbij kunnen betrekken. Na ons laatste Boekenweekfeest beseften we dat we onze collega's, ook van andere secties, er in een vroeger stadium bij moesten betrekken, zodat er meer draagvlak is én het makkelijker wordt om te organiseren.' ● **inspiratiescholen.nl**

nodigen schrijvers uit op school, doen mee aan De Inktap. We hebben overal posters opgehangen, waarop docenten en leerlingen hun top vijf geven. En we hebben voor de boekenlijst voor de bovenbouw een eigen site gemaakt, waar docenten hun mening bij geven. Alles om op een zo persoonlijk mogelijke manier te inspireren.

Ook de collectie van de mediatheek hebben we onder handen genomen. Boeken die geen docent nog promoot en geen leerling leest, zijn ingeruild voor nieuwere titels. En we zorgen ervoor dat die boeken worden gebruikt. Toen niemand de *Abel Sikkink*-trilogie van Bert Wagendorp bleek te lenen, heb ik die gelezen en andere docenten ervoor geënthousiasmeerd, zodat zij die konden promoten in de klas. Nu worden ze wél geleend.' ●

Foto: Koen van Assema

COLUMN

Tiemen Hiemstra (1991) groeide op in Groningen. Hij studeerde Woordkunst in Antwerpen, waar hij, na een korte periode als postbode in Leipzig, nu weer woont. Eerder verschenen verhalen van hem in *Tirade*, *nY* en op *Hard//Hoofd*. Zijn debuutroman *W.* (2023) werd bekroond met de Debutantenprijs, de Anton Wachterprijs en De Inktap.

Pop

Nooit had ik gedacht dat ik me als een Madame Tussauds-pop zou voelen na het uitbrengen van een boek, maar blijkbaar behoort dit tot de mogelijkheden. Samen met Herman Brusselmans was ik uitgenodigd om deel te nemen aan een boekenpanel op een middelbare school in Brussel. We moesten drie boeken lezen en zouden die ten overstaan van honderd leerlingen bespreken op een podium. Bij aankomst schudde ik de hand van

een docent Nederlands. Ik vertelde haar dat ik een van de twee schrijvers was. Ze keek me licht paniekerig aan. Nadat we wat koetjes en kalfjes hadden uitgewisseld, zei ze: 'Sorry, maar ik ken jou helemaal niet.' Het was overduidelijk dat ze een reactie van mij verwachtte, maar ik bleef stil omdat ik niet goed wist hoe ik moest reageren. 'Wat voor boek heb je dan geschreven?' 'W.' zei ik. Ik schreef

Het tijdruimte-continuüm was aardig verstoord

met mijn wijsvinger een W. in de lucht (iets wat ik mezelf heb aangeleerd omdat enkel het uitspreken van de titel vaak voor verwarring zorgt). 'Nee, die ken ik niet,' zei ze. Ze was zichtbaar gegeneerd en tegelijkertijd leek ze het me ook een beetje kwalijk te nemen dat ik niet bekender was.

Het panelgesprek verliep zonder moeilijkheden. Herman Brusselmans was grappig en de leerlingen stelden intelligente vragen. Weinig had mij kunnen voorbereiden op het paparazzi-moment dat nog zou volgen. Vier leerlingen besloten de ceremonie met een cover van Keane. Herman Brusselmans en ik waren nog nauwelijks het podium af of er had zich al een horde rond ons gevormd. De bedoeling liet zich raden. Men wilde foto's. We vatten post naast elkaar, om beurten kwamen leerlingen in kleine groepjes bij ons staan. Een lange tijd – ik weet niet meer precies hoelang, het tijdruimtecontinuüm was aardig verstoord – bleven we bewegingsloos staan. De uitdaging bestond erin niet te verkrampt te lachen. In het begin keek ik met enige regelmaat om mij heen om input te vinden voor een nieuwe lach, maar dit kreeg op zijn beurt weer iets krampachtigs, zodat ik er uiteindelijk voor koos om met een bevroren glimlach voor mij uit te staren. Naarmate de tijd verstreek voelde ik mezelf meer en meer in een pop veranderen. Ik zag de foto's voor me terwijl ze genomen werden. Mijn glazige blik, mijn afwezige glimlach. Het gaf me een vreemd soort rust. Ik had een out-of-body-experience zonder dat ik daar al te veel narigs voor moest doormaken.

AGENDA

JUNI

12-15 JUNI

Poetry International Festival, Rotterdam
poetryinternational.com

18 JUNI

Bekendmaking Griffels en Penselen
hebban.nl

18 JUNI-20 JULI

Zomerlezen

Bij aankoop van minimaal € 15,- aan Nederlandstalige boeken krijg je het zomerlezingeschenk *De stilte* van Anya Niewierrra cadeau.
cpnb.nl

Foto: Marjolijn Jense

29 JUNI

Nationale Buitenleesdag

Ga naar buiten met een boek en lees in het park, in de tram of trein, voor de deur of op het terras. We vullen de openbare ruimte met lezende mensen. Want zien lezen, doet lezen. buitenleesdag.nl

AUGUSTUS

25 AUG

De Beste Boeken Live en uitreiking Boekverkoper van het Jaar
besteboekenlive.nl

SEPTEMBER

1 SEPT

Start Jonge Jury, Start Goed Verhaal
jongejury.nl, hebbanindeklas.nl

Foto: Marco de Swart

6 SEPT

Bekendmaking Hebban Debuut Prijs 2025
hebban.nl

8-15 SEPT

Week van Lezen en Schrijven

11-13 SEPT

Read My World Internationaal Literatuur Festival
readmyworld.nl

13 SEPT

Uitreiking Thea Beckman Prijs en Jonge Beckman
 in Archeon.
archeon.nl

21 SEPT

Uitreiking van het Beste Boek voor Jongeren
 tijdens Boekfest, het nieuwe lezersfestival van ILFU.
ilfu.nl, hebban.nl

26 SEPT

Kinderboekenbal

Uitreiking van de Gouden Griffel en het Gouden Penseel.
hebban.nl

We zijn live!

lezeninhetvo.nl
 een zaak van
alle vakken

Sterk leesonderwijs is teamwerk. Als leraar in het vo lever jij elke dag een belangrijke bijdrage. Op lezeninhetvo.nl vind je tips, voorbeelden en onderbouwing om leesmotivatie en -vaardigheid te vergroten. Met de acht bouwstenen zet je je school op de juiste weg.

Doe de leesscan en ontdek waar je team staat. Bezoek lezeninhetvo.nl en laat je inspireren!

Steun tijdschrift Lezen met een vrijwillige bijdrage van €15,- per jaar

Zo kunnen wij het blad blijven maken! Alvast bedankt voor uw medewerking.

Hoe kunt u bijdragen?:

Maak **€15,-** of meer over naar rekeningnummer: **NL71 ABNA 0106 1306 68** onder vermelding van Tijdschrift Lezen.

Of scan deze QR-code voor betaling.

